

**ҚАЗАҚСТАН РЕСПУБЛИКАСЫ БІЛІМ ЖӘНЕ ҒЫЛЫМ МИНИСТРЛІГІ
РЕСПУБЛИКАЛЫҚ ҚОСЫМША БІЛІМ БЕРУ
ОҚУ-ӘДІСТЕМЕЛІК ОРТАЛЫҒЫ**

**МИНИСТЕРСТВО ОБРАЗОВАНИЯ И НАУКИ РЕСПУБЛИКИ КАЗАХСТАН
РЕСПУБЛИКАНСКИЙ УЧЕБНО-МЕТОДИЧЕСКИЙ ЦЕНТР
ДОПОЛНИТЕЛЬНОГО ОБРАЗОВАНИЯ**

**Балалар музыка мектептерінің және балалар өнер
мектептері музыка бөлімдерінің «Тромбон» пәні бойынша
білім беру бағдарламасы**

**Образовательная программа по предмету «Тромбон»
детских музыкальных школ и музыкальных отделений
детских школ искусств**

Астана, 2017 г.

Балалар музыка мектептерінің және балалар өнер мектептері музыка бөлімдерінің «Тромбон» пәні бойынша білім беру бағдарламасы – «Республикалық қосымша білім беру оқу-әдістемелік орталығы» РМҚК, Астана, 2017. – 54 б.

Образовательная программа по предмету «Тромбон» детских музыкальных школ и музыкальных отделений детских школ искусств – РГКП «Республиканский учебно-методический центр дополнительного образования», Астана, 2017 год. – 54 с.

Балалар музыка мектептерінің және балалар өнер мектептері музыка бөлімдерінің «Тромбон» пәні бойынша білім беру бағдарламасы (бұдан әрі - Бағдарлама) «Тромбон» пәніне оқытудың мақсатын, нәтижелерін және мазмұнын, білім беру процесін ұйымдастыруды, оларды іске асыру тәсілдері мен әдістерін, оқыту нәтижелерін бағалау өлшемшарттарын қамтитын білім берудің негізгі сипаттамаларының біртұтас кешенін анықтайды.

Образовательная программа по предмету «Тромбон» детских музыкальных школ и музыкальных отделений детских школ искусств (далее - Программа) определяет единый комплекс основных характеристик образования, включающий цель, результаты и содержание обучения, организацию образовательного процесса, способы и методы их реализации, критерии оценки результатов обучения предмету «Тромбон».

*ҚР БҒМ Республикалық қосымша білім беру оқу-әдістемелік орталығының оқу-әдістемелік кеңесі ұсынған
(2017 жылғы 14 сәуірдегі № 2 хаттама)*

*Рекомендовано Учебно-методическим советом
Республиканского учебно-методического центра
дополнительного образования МОН РК
(протокол от 14 апреля 2017 года № 2)*

*©Республикалық қосымша білім беру оқу-әдістемелік орталығы, 2017
©Республиканский учебно-методический центр дополнительного образования, 2017*

**Балалар музыка мектептерінің және балалар өнер мектептері
музыка бөлімдерінің «Тромбон» пәні бойынша
білім беру бағдарламасы**

1-тарау. Жалпы ережелер

1. Балалар музыка мектептерінің және балалар өнер мектептері музыка бөлімдерінің «Тромбон» пәні бойынша білім беру бағдарламасы (бұдан әрі - Бағдарлама) «Тромбон» пәніне оқытудың мақсатын, нәтижелерін және мазмұнын, білім беру процесін ұйымдастыруды, оларды іске асыру тәсілдері мен әдістерін, оқыту нәтижелерін бағалау өлшемшарттарын қамтитын білім берудің негізгі сипаттамаларының біртұтас кешенін анықтайды.

2. Осы Бағдарламада келесі түсініктер қолданылады:

1) альтерация белгілері – аталуы өзгертілмейтін, қандай да бір дыбыстың жоғарылауын немесе төмендеуін білдіретін музыкалық нотацияның белгілері;

2) амбушюр – белгілі мүштік құрылғысы бар кейбір үрлемелі аспаптарда ойнау кезіндегі музыканттың еріндерін қою тәсілі;

3) арпеджио – фортепианода, кейбір клавишалық және ішекті аспаптарда аккордтардың дыбыстарын бірінен соң бірін шығарып аккордтарды орындау тәсілі;

4) артикуляция – музыкалық аспапта ойнау кезінде және вокалдық партияларды айту кезінде дыбыстардың бірізді қатарын орындау тәсілі;

5) вольта – музыкалық термин, музыкалық шығармалардың біршама өзгерістермен қайталануын білдіретін музыкалық қысқартудың бір түрі;

6) деташе – үрлемелі музыкалық аспаптарда әрбір дыбысты жеке қатты шабуылмен ойнау тәсілі;

7) децима – ені он сатыны құрайтын, 10 санымен белгіленетін музыкалық аралық;

8) диминуэндо – дыбыс қаттылығын біртіндеп азайтуды білдіретін музыкалық термин;

9) дыбысты жүргізу – фонация процесінде дыбыстарды байланыстыру тәсілі;

10) дыбыс шабуылы – қандай да бір музыкалық аспапта ойнау кезінде немесе вокалдық партияны орындау кезінде дыбыстарды құруға қажетті дыбыс шығарудың алғашқы импульсі; дыбыс шығарудың, орындаушылық штрихтардың, артикуляция мен баса айтудың әртүрлі тәсілдерінің кейбір нюансировкалық қасиеттері;

11) дыбыс шығару – музыкалық аспапта ойнау және ән айту

барысында дыбысты алу, шығару;

12) квинтті шеңбер – туыстық деңгейін көрсететін үндестіліктердің алшақ орналасқан екі жақты қатары;

13) концерт – көп жағдайда оркестрде бір немесе бірнеше аспаптармен орындалатын музыкалық шығарма;

14) крещендо – дыбыс күшін біртіндеп күшейтуді білдіретін музыкалық термин;

15) легато – музыкалық аспапта ойнау тәсілдері, бір дыбыстан келесі дыбысқа бір қалыпты ауысу орын алатын, дыбыстар арасындағы үзілісті болдырмай, дыбыстарды байланыстыра орындау;

16) лига – екі немесе одан көп нотаны біріктіретін, орта тұсында кішкене жуандау доға тәрізді жіңішке сызық;

17) минор – екі үйлесімді үндестілік ладының (миномен қатар) бірі, минорлы дыбыстар қатарының ерекшелігі – оның үшінші сатысы бірінші сатыдан кіші терцияға артта қалады;

18) музыка теориясындағы гамма – ұзақтығы белгісіз дыбыстардың қатары, көршілес сатылары бір-бірінен толық бір тонға және жартылай тонға артта болады; мектептің орындаушылық практикасында гамма дегеніміз жоғары немесе төменгі октавалық дыбыстар қатарын білдіреді;

19) нюанс – музыкалық әуезділікті сипаттайтын термин, нәзік айырмашылық, дыбыстағы сәл ғана білінетін ауысу: форте – қатты, dolce - нәзік, appassionato – құлшыныспен және сол сияқты;

20) октава – дыбыстар арасындағы жиілік 1-дің 2-ге қатынасын құрайтын музыкалық аралық;

21) реприза – музыкалық материал түпнұсқа немесе өзгерген түрінде қайталанып жеткізілетін музыкалық шығарма; материалды қайталау, сондай-ақ мұндай қайталауға арналған қысқартулар;

22) реприза – шығарманың қандай да бір бөлігінің қайталануы;

23) ритм – музыканы уақыт аралығында ұйымдастыру;

24) секунда – ені екі сатыны құрайтын, 2 санымен белгіленетін музыкалық аралық;

25) синкопа – музыкада ритмикалық тіректің тактінің қатты бөлігінен әлсіз бөлігіне ауысуы, яғни ритмикалық акценттің метрикалыққа сәйкес келмеуі;

26) стаккато – дыбыстарды бір-бірінен кідірістермен бөлу арқылы үзілмелі орындауды белгілеуші музыкалық штрих; стаккато — легатоға қарама-қайшы дыбыс шығарудың (артикуляция) негізгі тәсілдерінің бірі;

27) тактінің бөліктері – тактіні құрайтын теңдей ұзақтықтардың шағын бөліктері;

28) тактіден сырт – келесі тактінің бірінші бөлігінің алдында келетін тактінің толық емес бөлігі;

29) тембр – дыбыстың бояуы; музыкалық дыбыстың өзіне тән ерекше қасиеттерінің бірі;

30) триоль – ұзақтығы бірдей үш нотадан құрылған топ, дыбысталу уақыты бойынша дәл осындай ұзақтықтағы екі нотаға тең;

31) фермата – музыкалық ноталар қатарындағы белгі, орындаушыға өзінің қалауы бойынша нотаның ұзақтығын ұлғайтуға мүмкіндік береді;

32) штрих – дыбысты құрайтын ноталарды, ноталар тобын орындау тәсілі (амалы мен әдісі).

3. Бағдарламаның мақсаты: тромбонда ойнау бойынша алған білім, білік және дағдылары негізінде білім алушының музыкалық-шығармашылық қабілеттерін дамытуға жағдай жасау.

4. Бағдарламаның міндеттері:

Оқыту:

1) музыкалық сауатты меңгеру;

2) музыкалық шығармаларды жеке және ансамбльде сауатты орындауға мүмкіндік беретін тромбонда ойнаудың негізгі орындаушылық дағдыларын меңгеру;

3) композитордың көркемдік түпкі ойын іске асыру үшін қажетті құрал ретінде орындаушылық техниканы дамыту;

4) музыкалық орындаушылық саласындағы білімді байыту;

5) музыкалық материалдармен өз бетінше жұмыс істеу дағдыларын оқыту;

6) ансамбльде музыка ойнаудың негіздерін, ноталарды парақтан оқуды меңгеру;

7) репертуарды жинақтау.

Дамыту:

1) музыкалық қабілеттерін дамыту: есту қабілеті, есте сақтау жады, ритм, эмоциялық күйі, саздылығы және әртістігі;

2) бейнелі ойлауды, музыканы эмоциямен қабылдауды, білім алушының шығармашылық қызметке деген оң уәждемесін қалыптастыру;

3) табиғи оңтайлы техниканы көркемдік түпкі оймен тығыз байланыстыра отырып қалыптастыру;

4) білім алушының музыкалық ой-өрісін кеңейту, жеке қабілеттерін дамыту;

5) музыкалық аспаптарда музыкалық шығармаларды орындау кезінде алған теориялық білімдерін қолдану білігін дамыту;

6) әртүрлі стильдегі және жанрдағы, әртүрлі тарихи кезеңде жазылған музыкалық шығармаларды қабылдау дағдысын дамыту;

7) музыка тілінің элементтерін қабылдау, музыкалық шығармаларды талдау, есту арқылы музыкалық мәтінді жазу дағдысын дамыту;

8) музыкалық мәтінді өз жанынан шығару бойынша алғашқы дағдылары мен біліктерін дамыту.

Тәрбиелік:

1) өз бетінше музыка ойнау дағдылары қалыптасқан, үйлесімді дамыған тұлғаны, дайындығы бар тыңдаушыны, рухани құндылықтарды белсенді тұтынушыны тәрбиелеу;

2) балалардың шығармашылық қызмет және көпшілік алдында өнер көрсету тәжірибесін алуы;

3) отандық және әлемдік құндылықтарды, дәстүрлерді, халық шығармашылығының үздік үлгілерін меңгеру арқылы сүйіспеншілікке тәрбиелеу;

4) білім алушының кәсіби оқуын жалғастыруға деген саналы уәждемесін қалыптастыру.

5. Балаларды тромбонда ойнауға оқыту мерзімі – жеті жыл. Аптадағы сағат саны және сабақтың ұзақтығы үлгілік оқу жоспарында анықталады.

6. Бағдарлама тромбонда ойнау техникасын меңгергісі келетін, қазақ, орыс, халық әуендерінің, әлем халықтары әуендерінің өңдеулері мен ыңғайландырылған классикалық шығармаларын үйренгісі келетін балаларды оқытуға арналған.

7. Бағдарлама тұлғалық, танымдық, коммуникативтік және әлеуметтік дамытудың негізгі міндеттер жүйесі арқылы іске асырылады. Оқытудың мазмұны оқу процесінде қалыптасатын іс-әрекет тәсілдерімен, музыкалық шығармашылықпен араласу формаларымен байланыста іске асырылады.

8. Бағдарламаның ерекшелігі балалардың тромбонда ойнау бойынша білім, білік және дағдыларын, шығармашылық қызмет тәжірибесін, жеке және ансамбльде орындаушылықтың тәсілдерін меңгеруге бағытталуы.

9. Пән дәстүрлі оқытуға, әр білім алушыға жеке-сараланған тәсілмен келуді, көркемдік-бейнелі ойлауын дамытуға, балалардың рухани және мәдени құндылықтарды меңгеруіне, музыка өнері саласындағы дарынды балаларды анықтауға бағдарланған.

10. Педагог оқу міндеттерін белгілеудегі икемділік, әр баланы оқыту стратегиясын қалыптастыру мүмкіндіктері есебінен әр білім алушыға жеке тәсілмен келуді іске асыруға жағдай жасайды.

11. Бағдарламаның мақсатына қол жеткізу қағидаттары:

1) балалардың табиғи қабілеттерін дамытудағы біртіндеушілік;

2) музыкалық сөздік қорын және техникалық тәсілдерді меңгерудегі қатаң жүйелілік;

3) сабақтардың жүйелілігі және ұдайылығы;

4) оқу процесінің мақсаттылығы.

12. Бағдарлама балашақ кәсіпқой музыканттың әрі қарай жүргізетін практикалық қызметіне қажетті көлемдегі тромбонда ойнау тәсілдерін меңгеруіне жағдай жасайды.

13. Бағдарлама шығармашылық, эстетикалық, рухани-адамгершілік тәрбие беруге бағытталған және жеке, ансамбльде, оркестрде орындаушылық дағдыларын меңгеруге, музыкалық өнерді зерттеу және меңгеру барысында өз бетінше жұмыс істеу дағдыларын алуға жағдай жасайды.

14. Бағдарлама музыкалық дарындылықтары, дайындықтары және жалпы дамулары түрлі деңгейдегі балаларға арналған. Педагог оқу міндеттерін белгілеудегі икемділік, әр баланы оқыту стратегиясын қалыптастыру мүмкіндіктері есебінен әр білім алушыға жеке тәсілмен келуді іске асыруға жағдай жасайды. Педагог музыкалық білімді меңгерудегі қолжетімділікке, сатылылыққа және жүйелілікке, балалардың бойында музыкаға деген қызығушылықтарын оятуға ерекше көңіл бөледі.

15. Бағдарлама білім алушының жеке тұлғалық қасиеттерін дамытуға ықпал ететін:

1) білім алушының музыкалық сауаттың қажетті деңгейіне сәйкес музыкалық шығармаларды шығармашылықпен орындауға мүмкіндік беретін тромбонда ойнау бойынша білім, білік және дағдыларды меңгеруге;

2) білім алушының шығармашылық қызметі тәжірибесін алуына;

3) әлем халықтарының рухани және мәдени құндылықтарын білім алушының меңгеруге;

4) музыкалық білім алуы және музыкалық мәдениетке араласуына;

5) білім алушының бойында музыка өнері саласындағы кәсіптік білім беру бағдарламаларын әрі қарай меңгерулеріне ықпал ететін білім, білік және дағдылар кешенін қалыптастыруға бағытталған.

16. Психологиялық-педагогикалық қолдау:

1) білім алушының даралығына сәйкес оның тұлғалық, зияткерлік және әлеуметтік дамуына, өзін өзі кәсіби анықтауына, зияткерлік-тұлғалық мүмкіндіктерін ескере отырып, шығармашылық қабілеттерін дамытуға жағдай жасауға;

2) білім алушының бойында оқуға деген оң уәждемесін қалыптастыруға;

3) білім алушының тұлға ретінде дамуына және өзін өзі жетілдіруіне ықпал ететіндей тұлғаға өзін өзі тануда, олардың өзіне шынайы баға беруіне және нақты өмірлік жағдайларда бейімделуінде, қиын жағдайларды жеңуде және эмоциялық тұрақтылыққа қол жеткізуге көмек көрсетуге;

4) Бағдарламаның мақсаты мен міндеттеріне сәйкес білім алушыларға психологиялық көмек көрсетуге және қолдауға бағытталған.

17. Білім алушыларға қажетті орындаушылық дағдыларды және біліктерді үйрету мазмұны, сипаты және стилі жағынан түрлі көркемдік шығармалармен жұмыс істеу барысында іске асырылады, ал музыкалық тәрбие беру халық музыкасын, қазақстандық және шетелдік композиторларының шығармашылығын үйретуге негізделеді.

18. Ұжымдық музыка ойнаудың негізгі практикалық міндеттері – ансамбльдің дыбысталуын ести білу, бірыңғай ритмикалық қағысты сезіну, өзгермелі икемді ритмде келісілген түрде және көркем ойнау, бірге орындау, ансамбльдің қатысушыларымен өзара әрекеттесу сияқты ансамбльде ойнаудың арнайы дағдыларын қалыптастыру.

19. Бағдарлама білім алушының жас және жеке ерекшеліктерін ескереді, білім алушылардың функционалдық сауаттылығын дамытуға, негізгі және пәндік құзыреттіліктеріне – оқу пәні шеңберінде меңгерілген арнайы білім, білік және дағдыларына қол жеткізуге бағытталған.

20. Бағдарламаның әдістемелік негізі:

1) тұлғаны қалыптастыруға деген тұтастық тәсіл тұжырымдамасы;

2) оқытудағы жас, жеке-қызметтік, жеке-сараланған және мәселелі-зерттеу тәсілдері;

3) заманауи педагогиканың жалпы дидактикалық постулаттары, білім беру процесінің белгілеген мазмұны, формалары және тәсілдері;

4) оқытудың дамыту мәнмәтініндегі білім алушының шығармашылық және орындаушылық қабілеттерін дамыту;

5) көрнекті педгогтер мен музыка танушылардың теориялық ережелері мен әдістемелік нұсқаулары.

21. Оқу материалын іріктеудің педагогикалық қағидаттары:

1) табиғи сәйкестілік және қолжетімділік қағидаты білім алушының жас ерекшеліктерін ескереді, тыңдауға, үйренуге, орындауға лайық оқу материалын іріктеп алуға мүмкіндік бере отырып, білім алушының музыкалық және рухани-адамгершілік дамуына ықпал етеді;

2) сабақтастық қағидаты білім алушының музыкалық-орындаушылық қызметі және оның мазмұны деңгейінде оқытудың барлық сыныптары арасындағы байланысты білдіреді;

3) оқытуды дараландыру қағидаты аспапта ойнаудың орындаушылық дағдыларын практикалық меңгерудің негізгі тәсілі болып табылады;

4) шығармашылық қағидаты білім алушының қабілеттерін және бейімділіктерін ашуды болжайды, жетістік жағдайын құруға, өнермен қуана араласуғады ықпал етеді.

22. «Тромбон» аспабына жеке оқытудың ерекшелігі оқыту әдістерін, құралдарын, формаларын және репертуар кешенін таңдаудың вариативті болуына жағдай жасайды.

23. Қойылған міндеттерді орындау үшін қолданылатын оқыту әдістері:

- 1) ауызша – әңгімелесу, айтып беру, түсіндіру, пікірталас;
- 2) көрнекілік-демонстрациялық – педагогтің аспаппен шығарма орындауы, бақылау, интерактивті және мультимедиалық таныстыру рәсімін көрсету;
- 3) практикалық – аспаппен жұмыс, дайындық жаттығулары, шығарманы өз бетінше талдау, шығарманың жеке бөліктерімен жұмыс;
- 4) талдау – салыстыру және жалпылау, қисынды ойлауды дамыту;
- 5) эмоциялық – ассоциацияларды, бейнелерді, көркемдік әсерлерді таңдау, музыкалық бейнелі ойлауды дамыту.

24. Әдістерді таңдау білім алушының жасына және жеке ерекшеліктеріне, физикалық қабілеттері, шығармашылық қабілеттерінің даму деңгейіне байланысты болады.

25. Сабақ формалары:

- 1) практикалық – ойнау тәсілдері мен дағдылары аспапта пысықталады;
- 2) топтық сабақтар ансамбльде ұжыммен музыка ойнау үшін өткізіледі;
- 3) дайындық-концерттік – дайындық және концерттік нөмірлерді көпшілік алдында көрсету;
- 4) байқаулар;
- 5) ойын сабағы – сабақ барысында ойын технологияларын қолдану.

26. Педагогтің білім алушымен жеке жүргізетін сабағы сыныптағы оқу-тәрбие жұмысының негізгі формасы болып табылады. Сабақ жоспары бір уақытта өткізілетін теориялық және практикалық сабақтардан тұрады.

27. Жұмыстың сабақтан тыс түрлері:

- 1) ансамбльде ойнау;
- 2) концерттік, байқаулық қойылымдарға дайындық;
- 3) шығармашылық және мәдени-ағартушылық іс-шараларға қатысу;
- 4) филармонияларға, театрларға, концерттік залдарға, мұражайларға бару;
- 5) музыка кайраткерлерімен, орындаушылармен, композиторлармен кездесу.

28. Осы Бағдарлама негізінде педагог білім беру процесін ұйымдастырудың анықталған сынып үшін ұтымды және барынша

тиімді мазмұнын, әдістерін және тәсілдерін анықтайтын оқу жұмыс бағдарламасын әзірлейді.

29. Оқу жұмыс бағдарламасының құрылымдық элементтері:

- 1) титул парағы;
- 2) түсінік хат;
- 3) оқу қызметін жоспарлау;
- 4) оқу процесін оқу-әдістемелік қамтамасыз ету.

30. Титул парағындағы негізгі мағлұматтар:

- 1) білім беру ұйымының аталуы;
- 2) оқу пәнінің аталуы;
- 3) оқу жұмыс бағдарламасы арнайы әзірленген сыныпты көрсету;
- 4) оқу жұмыс бағдарламасының жұмыс мерзімі (оқу жылы);
- 5) педагог туралы қысқа мағлұмат;
- 6) білім беру ұйымы басшысының оқу жұмыс жоспарын бекітуге арналған орын.

31. Түсінік хаттың мазмұны:

- 1) осы Бағдарлама негіздеме ретінде;
- 2) анықталған сыныпта пәнді оқыту кезіндегі өзекті педагогикалық мақсат және міндеттер;

3) анықталған сыныптағы оқытудың ерекшеліктері – дамыту, түзету-дамыту, дарынды балалармен жұмыс;

4) аталған сыныпта жұмысты ұйымдастырудағы ерекшеліктер мен мәселелер;

5) себептері мен өзгерістердің мақсаттарын нұсқай отырып, жеке тақырыптық блоктарды (тарауларды) меңгеру мерзімдерін және (немесе) уақытын өзгерту туралы ақпаратты көрсету.

32. «Оқу қызметін жоспарлау» тарауы білім алушы қызметінің сипатын ерекшелейтін тақырыптық күнтізбелік жоспардан, сыныптар бойынша репертуарлық тізбеден құралады.

33. «Оқу процесін оқу-тақырыптық қамтамасыз ету» тарауының мазмұны:

- 1) білім алушыға арналған танымдық әдебиеттер тізбесі;
- 2) педагогке арналған әдістемелік әдебиеттер тізбесі;
- 3) оқу-көрнекілік құралдардың тізбесі.

34. Оқу жұмыс бағдарламасы әдістемелік кеңестің отырысында қарастырылады және білім беру ұйымының басшысы оқу жылы басталғанға дейін бекітеді.

35. Педагог оқу жұмыс бағдарламасы негізінде әр білім алушыға арналған оқытудың жеке жоспарын құрады. Жеке жоспар білім алушының музыкалық және рухани-адамгершілік дамуының үйлесімді процесін сипаттайды.

36. Білім алушының жеке жоспары әр жартыжылдыққа құрылады, оны беру ұйымының басшысы бекітеді, журналға немесе білім алушының жеке іс қағаздарына енгізіледі.

37. Білім алушының жеке жоспарын құру барысында жеке жұмыстың болашақ және ағымдағы міндеттері ескеріледі, оқу жылының басы мен соңындағы оның мінездемесіне сәйкес құрастырылады.

Бір сыныптың өзінде Бағдарламаны іске асырудың жеке жоспарлары, күрделілік деңгейі бойынша концерт және емтихан бағдарламалары бір бірінен біршама ерекшеленеді.

38. Білім алушының жеке жоспары кең репертуарлық үрдісті, халықтық, классикалық және композиторлық техниканың элементтері бар заманауи музыканы енгізу арқылы репертуарды жаңартуды және байытуды көрсетеді.

39. Оқу процесінің дұрыс ұйымдастырылуы, білім алушының музыкалық-орындаушылық қабілеттерінің табысты және жан-жақты дамуы толығымен алғанда жұмыстың мұқият жоспарлануына, репертуардың дұрыс іріктелуіне тікелей байланысты болады.

40. Педагог әрбір білім алушының музыкалық қажеттіліктерін және дарындылық ерекшеліктерін ескеріп, әрқайсысына жеке репертуарлық стратегия әзірлейді.

41. Педагог музыкалық шығармалардың жеке репертуарлық тізбесін қалыптастырады, шығармаларды жүйеге келтіреді және білім алушының жеке мүмкіндіктеріне сәйкес репертуарды толықтырады.

42. Репертуарлық тізбе қазақ, орыс, шетелдердің музыкасын, көркемдік жағынан деңгейі жоғары заманауи композиторлардың балалар мен жасөспірімдерге арналған пьесаларын, мультфильмдерден, балаларға арналған кинофильмдерден алынған танымал әндерді, халық музыкасын қамтиды.

43. Педагог оқу процесінде ладтық, үндестілік, ырғақтық және әуендік ерекшеліктерін ескере отырып, қазақ халық әндері мен күйлерінің өңдеулерін, қазақстан композиторларының шығармаларын кеңінен қолданады.

44. Оқу репертуарының әр түрлі жанрдағы және стильдегі шығармаларға қанық болуы музыкалық материалды оқуға, салыстыруға, жүйелеуге оңтайлы жағдай туғызады.

45. Педагог репертуарға заманауи отандық және шетел композиторлары шығарған үздік пьесаларын қамти отырып жүйелі түрде жаңартады және кеңейтеді.

46. Педагог күрделілігі төмендеу тапсырмадан мейлінше күрделі тапсырмаға біртіндеп ауысу, білім алушыға көркемдік мазмұны жағынан, сондай-ақ орындау техникасы жағынан қолжетімді

болатындай материалдарды таңдай отырып, оқыту әдістемесін және білім алушының репертуарын ойластырады.

47. Педагог репертуармен жұмыстың аяқталу деңгейін бекітеді, шығармаларды үйрену кезеңдерін белгілейді, Бағдарламаның көлемін және күрделілігін түрлендіреді, әр білім алушының тұлғалық және жеке тәсілдерді ескеретін жаңа репертуардың есебінен репертуарлық тізбені толықтырып отырады.

48. Педагог репертуармен жұмыс істеу барысында шығармалардың бір бөлігі көпшілік алдында немесе концертте (емтихандық) орындауға, қалған бөлігі – сыныпта жұмыс істеуге немесе таныстыру мақсатына арналатындығын ескереді.

49. Жеке жоспарға білім алушының музыкалық орындаушылық, көркемдік, техникалық мүмкіндіктерінен жоғары және оның жас ерекшеліктеріне сәйкес келмейтін шығармалар енгізілмейді.

50. Білім алушының музыкалық ой-өрісін кеңейту үшін, сыныпта егжей-тегжейлі оқытылатын шығармалардан бөлек, жұмыстың түрлі аяқталу деңгейіне жол бере отырып, жаттап алуды талап етпей, түрлі сипаттағы пьесалардың қатарымен таныстырылады.

51. Жеке жоспардың міндетті тараулары:

- 1) гаммалармен жұмыс;
- 2) этюдтермен және жаттығулармен жұмыс;
- 3) классикалық және заманауи авторлардың пьесаларын орындау;
- 4) Қазақстан композиторларының шығармаларын орындау;
- 5) халық әндерінің және билерінің өңдеулері;
- 6) ансамбльдің құрамында жұмыс істеу;
- 7) ноталарды парақтан оқу дағдылары.

52. Әр жарты жылдықтың соңында педагог бекітілген жеке жоспардағы репертуарлық тізбеге енгізілген өзгерістерді көрсетіп, жоспардың орындалуын белгілейді, ал жылдың соңында білім алушының музыкалық және техникалық дамуына, жетістіктері және еңбек қабілеттеріне сипаттама береді.

53. Жылдың соңындағы білім алушыға берілген мінездеме тұлға даралығының келесі жақтарын ашып көрсетеді:

- 1) музыкалық қабілеттерінің деңгейі – естуі, ырғақ, жады;
- 2) білім алушының аталған аспапқа деген орындаушылық аппаратының сәйкестігі;
- 3) аспапқа икемделу деңгейі;
- 4) жалпы дамуы, эмоциялығы, қабылдауы, реакциясының жылдамдығы;
- 5) музыкамен айналысуға көзқарасы;
- 6) еңбекке қабілеттілігі, жинақылығы;
- 7) өз бетінше жұмыс істеу білігі;
- 8) мәтінді талдаудағы сауаттылық дәрежесі;

- 9) музыкалық шығармаларды меңгеру жылдамдығы;
- 10) жылдың соңындағы жетістіктері;
- 11) білім алушының музыкалық-техникалық дамуындағы кемшіліктері және оларды жеңу бойынша міндеттері.

54. Білім алушыны сипаттауда мақсатқа жетуге ұмтылуы, көркемдік қиялының болуы, аспапты еркін игеруі, техникалық жағынан еркіндігінің болуы сияқты жеке қасиеттері көрсетіледі.

55. «Тромбон» пәні әрі қарай жүргізілетін практикалық қызметке қажетті көлемде аспапта ойнау дағдыларын дамытуды қарастырады. Білім алушы музыкалық-орындаушылық дағдыларын, ансамбльде музыка ойнау негіздерін, ноталарды парақтан оқу дағдыларын, музыкалық шығармалармен өз бетінше жұмыс жүргізу дағдыларын меңгереді.

56. Алғашқы екі-үш жылда білім алушы тенорда және баритонда ойнау техникасын меңгереді, кейіннен тромбонда ойнауға ауысады. Тромбон сыныбы бойынша бірінші оқу жылында білім алушы педагогтің жетекшілігімен ноталық мәтінді бас кілтінде оқуды, әр позицияда табиғи дыбыстарды орындауды үйренеді.

57. Тромбонға оқытудың алғашқы сабақтары тынысты дұрыс қою тәсілдерін, дыбысты шығару амалдарын меңгеруге, аппликатураны үйренуге және аспапты дұрыс ұстауды үйренуге араналады. Педагог бірінші оқу жылында білім алушылардың оңтайлы қойылым ережелерін меңгеруіне ерекше назарын аударады.

58. Ерін аппаратын және орындаушылық тынысты дұрыс қою табысты оқытудың қажетті шарты болып табылады. Тромбонға ерін аппаратын оңтайлы қою еріннің күшін, олардың қозғалмалығын тәрбиелеуге, артық күш салудан арылтуға байланысты болады.

59. Оқытудың барлық кезеңінде дыбыс сапасы, ырғақ, динамика бойынша жұмыс жүйелі түрде жүргізіледі және үнемі назарда болады.

60. Бірінші сабақтардан бастап, білім алушы педагогтің жетекшілігімен өзінің шамасы жететін музыкалық шығармаларды үйренеді, авторлық мәтінді оқиды және жеткізеді, өзінің орындауын өзі тыңдайды, техникалық қиындықтарды талдайды, аспаптың дыбысталу сапасына, дыбыс шабуылына, ырғаққа қойылатын талаптарды үнемі арттырады.

61. Техниканы дамыту ең басты міндетке бағынады – білім алушының музыкалық шығармаларды түсіну және шынайы жеткізу білігі.

62. Музыкалық-орындаушылық дағдыларды меңгеру бойынша жұмыс музыкалық мәнерліктің мақсатына, шығарманың идеялық-көркемдік мазмұнын ашуға бағынады.

63. Техникалық дағдыларды дамыту педагогикалық репертуардың барлық шығармаларында іске асырылады (жүйріктілік,

анықтылық, қалыптылық). Бұған этюдтермен, гаммалармен, жаттығулармен жүйелі түрде жүргізілетін жұмыстар ықпал етеді.

64. Гаммалармен, жаттығулармен және көмекші материалдармен жұмыста әртүрлі штрихтық, динамикалық және ритмикалық нұсқалар қолданылады.

65. Білім алушы ансамбльде ойнау дағдысын меңгереді, біртекті ансамбльдермен жүйелі түрле айналысады (унисондар, дуэттер, трио, квартеттер).

66. Ноталарды талдау және парақтан оқу кезінде педагог білім алушының мүмкіндіктерін, қызығушылықтарын және сұраныстарын ескеріп, музыкалық материалдарды іріктейді, жұмыс процесінде оларға практикалық көмек көрсетеді.

67. Дыбыстың түзулігі, тұрақтылығы, сапасы, тембрі, интонациялық тазалығы, динамика, дыбыс филировкасы бойынша жұмыс техника элементтерінің бірі болып табылады.

68. Гаммалармен, жаттығулармен, этюдтермен жұмыс істеу кезінде өңдеудің әртүрлі штрихтық, динамикалық және ритмикалық тәсілдері қолданылады.

69. Ноталарды талдау және парақтан оқу кезінде педагог білім алушының мүмкіндіктері мен қызығушылықтарын ескере отырып, музыкалық материалды іріктейді.

70. Музыкалық шығармамен жұмыс істеудің кезеңдері:

1) ноталық мәтінмен, шығарманың мазмұнымен және формасымен, қарқынды, динамиканы, штрихтарды авторлық және орындаушылық белгілерімен, тыныс алу тәртібімен, музыканы баяу қарқында ойнатумен таныстыру, шығармаға тән ерекшеліктерді түсіндіру (тональділік, метроритмикалық құрылым, динамика), композитор, оның шығармашылығы, шығармамен жұмыс істеу тәсілдері туралы қысқа мәліметтер;

2) орындау техникасын және пьесаның мазмұнына енуді, фразировкалық лигаға, цезур белгілеріне, динамика белгілеріне, артикуляциядағы айырмашылықтарға көңіл аударуды, пьесаны талдауды, пьесаны басынан аяғына дейін орындап шығуды жетілдіуді;

3) шығарманы аккомпанементпен тоқтамай орындауы, ырғақтық қатынаста жатқа сенімді, тұрақты түрде орындауы.

71. Аккомпанемент көркемдік шығарманы орындаудың органикалық бөлігі, музыкалық бейнені сомдаудың маңызды құралдарының бірі болып табылады.

72. Сабақтың кезеңдері:

1) орындаушылық аппаратты дамыту бойынша жұмысы (дыбысты шығару және жүргізу техникасы);

2) білімдерін бекіту;

3) үй тапсырмаларын анықтау;

4) жаңа материалды меңгеру.

73. Педагог сабақтың жартысын өткен материалдарды қайталауға (гаммалар, этюдтер), ноталарды парактан оқуға арнайды. Педагог аспаптың дыбысталу диапазонын біртіндеп ұлғайтуды мұқият бақылап отырады.

74. Жүйелі түрде жүргізілетін сабақтарда концертмейстер білім алушының талғамын қалыптастырады, оған ансамбльде ойнау дағдыларын меңгеруге, үйретілетін шығармалардың мазмұнын, стилін, формасын түсінуге, таза ырғақ жасау дағдысын меңгеруге, орындаушылық тынысты бөлуге, дәл нюансировка жасауды және әрбір музыкалық фразаны түсінуге көмектеседі.

75. Сабақ процесінде педагог ұжым құрамында ойнау дағдысын қалыптастыруға ерекше көңіл бөледі. Білім алушы төменгі сыныптардан бастап дуэт, трио, квартет сияқты құрамда ансамбльде ойнауды үйренеді, ал жоғары сыныптарда оркестрант ретінде тәрбиеленеді.

76. Педагог білім алушының орындаушылық еркіндігін, өзін өзі танытуын, өзін сахнада ұстау білігін, әртістік қабілетін тәрбиелеуге ықпал ететін концерттерге қатысуын қолдайды.

77. Концерттерде табысты өнер көрсетудің шарттары:

1) шығарманы, оның құрамдас бөліктерін қисынды тұтастықта мықты бекіту, жақсы есінде сақтау, аккомпонементтің партиясын қоса алғанда;

2) орындалып жатқан музыкаға зейінін шоғырландыру;

3) аспаптың толық дұрыс жұмыс істеуі, сенімділігі, дұрыс күйге келтірілуі.

78. Өз бетінше жүргізілетін сабақтар үнемі және жүйелі түрде жүргізіледі. Жұмыс көлемі балалардың жалпы білім беру бағдарламаларын игеруімен қатар үй тапсырмаларын дайындалуға кететін уақыт шығынын ескеріп анықталады.

79. Білім алушының өз бетінше жүргізетін сабақтарын белсендіру үшін сабақтың келесі формалары қолданылады:

1) өзінің орындауын талдау – білім алушы өзінің ойнауын бағалайды, жіберілген қателіктерін белгілейді;

2) білім алушың күнделігіне шығармамен жұмыс істеуге қатысты педагогтің маңызды ұсынымдарын жазу;

3) үй тапсырмаларын орындау туралы ауызша есеп беру – білім алушы қиындықтар туралы және оларды жою туралы айтады.

80. Жеке үй тапсырмасы бірнеше рет жүргізіліп, педагогтің ұсынымдарына сәйкес құрылады. Бірінші кезекте түрлі техникалық тәсілдерді пайдаланып, ең күрделі музыкалық эпизодтар пысықталады. Педагог білім алушының ақыл-ой және физикалық мүмкіндіктеріне байланысты қандай да бір шығармаға жұмсалатын уақытты анықтайды.

81. Үй тапсырмаларының мазмұны:

1) дыбыстардың ұзақтығы бойынша жұмыс (дыбыстарды дамытуға арналған жаттығулар);

2) техниканы дамыту бойынша жұмыс (гаммалар, жаттығулар, этюдтер);

3) көркемдік материалмен жұмыс (пьесалар немесе ірі нысанды шығармалар);

4) ноталарды парақтан оқу.

82. «Тромбон» пәнінің үлгілік оқу жоспарындағы «Сольфеджио», «Қазақ музыка әдебиеті», «Әлемдік музыка әдебиеті», «Ұжымдық музыка ойнау» пәндерімен пәнаралық байланысы білім алушының түрлі көркемдік түсініктерді тұтас түсінуге итермелейді.

83. Бағдарламаны іске асыруды оқыту пәнінің бейініне сәйкес келетін арнайы кәсіптік (орта және жоғары) білімі бар педагогикалық кадрлар қамтамасыз етеді.

2-тарау. Оқыту мазмұны және Бағдарламаны меңгерудегі күтілетін нәтижелер

84. 1 сыныптағы Бағдарлама талаптары:

1) аспаппен, оның құрылысымен, оны күтіп баптау ережелерімен, ноталардың ноталық станда орналасуымен танысу, диатоникалық дыбыстар қатарының дыбыстарын меңгеру;

2) денені, қолдарды, орындаушылық тынысты қою бойынша жұмыс, алғашқы дыбыс шығару дағдыларын меңгеру;

3) білім алушы бір октавада, баяу қарқында толық және жартылай ұзақтықтармен до, си бемоль, ре мажор және ля минор гаммаларын, тура қозғалыстағы үтоникалық үшдыбыстылықты; 8-10 этюдтер мен жаттығуларды; 8-10 әртүрлі сипаттағы пьесаларды меңгереді.

85. 1 сыныптағы оқу пәнінің мазмұны.

Оқу пәні мазмұнының базалық негізін келесі тақырыптық бөлімдер құрайды.

1) Орындаушылық аппаратты қою.

2) Техникалық дағдылар.

3) Музыкалық сауат.

4) Көркемдік бейнені құру бойынша жұмыс.

5) Жанрлар мен формаларды меңгеру.

Тақырыптық жоспарлау.

1-тақырып. Орындаушылық аппаратты қою. Денені, басты, қолдардың қалпы, ерін аппаратын қою, алғашқы дыбыс шығару бойынша жұмыс. Мүштікті, орындаушылық тынысты қою. Табиғи дауыстарды шығару. Дыбыс шабуылы түсінігімен танысу. Техникалық

дағдылар. Аспаппен, оның тарихымен, құрылысымен, оны күтіп баптау ережелерімен танысу.

2-тақырып. Деташе және легато штрихтарымен жұмыс. Табиғи дыбыстарды шығару. «Дыбыс шабуылы» түсінігімен танысу. Диатоникалық дыбыстар қатарымен танысу. «Дыбыстардың жұмсақ және қатты шабуылы» түсініктері. Деташе және легато штрихтарымен жұмыс. Диатоникалық дыбыстар қатарының дыбыстарын меңгеру.

3-тақырып. Секунда, терция, кварта және квинта аралықтарын орындау дағдыларын практикада меңгеру.

4-тақырып. Музыкалық сауат. Музыкалық және музыкалық емес дыбыстар, дыбыстардың жоғарылығы.

5-тақырып. Жартылай тон, тон, унисон, октава, дыбыстардың аталуы.

6-тақырып. Дыбыстар қатары. Негізгі дыбыстар қатары. Хроматикалық дыбыстар қатары. Октавалар.

7-тақырып. Ноталық жүйе. Нота ұстағыш. Ноталық белгілер және кілттер.

8-тақырып. Қосалқы сызықтар. Октава белгілері. Альтерация белгілері. Дыбыстың ұзақтықтарын жазу. Метрикалық екпіндер.

9-тақырып. Такт, тактінің бөліктері. Метр, өлшем. Күшті және әлсіз бөліктері. Қарапайым өлшемдер. Күрделі өлшемдер. Төртінші төрттік өлшемдер.

10-тақырып. Дирижерлеу. Лига. Фермата нүктесі. Үзілістер. Динамика, орындаудың қарқынын және мінезін белгілеу. Тактіден сырт. Ноталық жазуды қысқарту белгілері. Реприза. Вольта.

11-тақырып. Аралықтар. Лад туралы түсініктер. Триоль. Синкопа.

12-тақырып. Көркемдік бейнені жасау бойынша жұмыс. Музыканың мінезі. Әуен, ритм. Әуен қозғалысының бағыты.

13-тақырып. Гаммалармен жұмыс.

14-тақырып. Этюдтермен және жаттығулармен жұмыс.

15-тақырып. Пьесалармен жұмыс.

16-тақырып. Жанрларды меңгеру. Сарабанда. Алеманда.

86. 1 сыныптың Бағдарламасын игеруден күтілетін нәтижелер.

1 сыныпта оқу жылының соңында білім алушы келесі білім, білік және дағдыларға ие болады:

1) тромбонның құрылысын және оны күтіп баптау ережелерін біледі;

2) музыкалық сауат негіздерін біледі;

3) тромбонда ойнау кезінде дұрыс тыныс алуды қолданады;

4) амбушюрді дұрыс қоюды біледі;

5) деташе, легато штрихтарын біледі;

6) диатоникалық және хроматикалық дыбыстар қатарының дыбыстарын біледі;

7) секунда, терция, кварта, квинта аралықтарын орындау дағдыларын біледі;

8) ноталарды парақтан оқудың алғашқы дағдыларын біледі;

9) музыкалық шығарманың мінезін жеткізуге қажетті әртүрлі орындаушылық тәсілдермен дыбыс шығару бойынша жұмыс істейді;

10) қарапайым жаттығуларды, этюдтерді, пьесаларды орындайды.

87. 2 сыныптағы Бағдарлама талаптары:

1) ладпен, аралықтармен танысу, музыкалық сауатты, штрихтарды меңгеру, ритм сезімін дамыту, дыбыстың тембрін жақсарту, тыныс алу техникасы бойынша жұмыс;

2) музыкалық тілді түсініп қабылдауды меңгеру, музыкалық өнердің жанрлары, бағыттары туралы білімдерін кеңейту, музыкалық шығармаларды жаттау, мәнерлеп және сауатты орындау, ноталарды парақтан оқу, шығармашылықпен музыка ойнаудың алғашқы дағдыларын меңгеру;

3) бір немесе екі октавада екі белгіге дейін мажор гаммаларын, төрттік белгілермен, баяу қарқындағы тік қозғалыстағы тоникалық үшдыбыстылық арпеджиосын, 10-15 этюд пен түрлі сипаттағы жаттығуларды, түрлі сипаттағы 10-12 пьесаны (оның ішінде ансамбльді) меңгеру.

88. 2 сыныптағы оқу пәнінің мазмұны.

Тақырыптық жоспарлау.

1-тақырып. Ерін аппаратын, тынысты, тілдің қозғалғыштығын және саусақтарды дамыту. Шығаратын дыбыстардың диапазонын кеңейту.

2-тақырып. Аспаптың дыбысталу сапасын жетілдіру.

3-тақырып. Деташе және легато штрихтарын орындау.

4-тақырып. Стаккато штрихтарымен танысу.

5-тақырып. Секста, септима, октава аралықтарын орындау дағдыларын дамыту.

6-тақырып. Ноталарды парақтан оқу. Үрлемелі аспаптар ансамблінде ойнау.

7-тақырып. Үшдыбыстылық (арпеджио), оның айналымдары.

8-тақырып. Бемоль және диез үндестіліктерінің пайда болуы.

9-тақырып. Ладпен танысу.

10-тақырып. Мазмұны және формасы жағынан қарапайым пьесаларды, минималды тақырыптық дамыған және көркемдік бейнесі анық әндерді орындау. Орындаудың мәнерлігі.

11-тақырып. Музыкалық шығарманың құрылысымен танысу. Пьесаның ішіндегі жеке және жалпы шарықтау шегін анықтау білігін дамыту.

12-тақырып. Гаммалармен жұмыс.

13-тақырып. Этюдтермен және жаттығулармен жұмыс.

14-тақырып. Пьесалармен жұмыс.

15-тақырып. Би, марш және романс жанрлары мен формаларын меңгеру.

89. 2 сыныптың Бағдарламасын игеруден күтілетін нәтижелер.

2 сыныпта оқу жылының соңында білім алушы келесі білім, білік және дағдыларға ие болады:

- 1) деташе, легатоны орындау дағдыларына ие болады;
- 2) стаккато, секста аралықтары, септима, октава штрихтарын біледі;
- 3) ноталарды парақтан оқудың алғашқы дағдыларын біледі;
- 4) шығармашылықпен музыка ойнаудың алғашқы дағдыларына ие болады;
- 5) үшдыбыстылықты (арпеджио), оның айналымдарын біледі;
- 6) баяу қарқында тура қозғалыстағы тоникалық үшдыбыстылық арпеджиосын орындайды;
- 7) мазмұны және формасы жағынан қарапайым пьесаларды, әндерді мәнерлеп орындайды;
- 8) пьесаның ішіндегі жеке және жалпы шарықтау шегін анықтауды біледі;
- 9) аспапта биді, маршты, романсты орындайды.

90. 3 сыныптағы Бағдарлама талаптары:

1) өз бетінше жаттау білігін қалыптастыру, әртүрлі стильдегі, жанрдағы шығармаларды орындау; ноталарды парақтан оқу дағдыларын меңгеру, ансамбльде ойнау, есту қабілеті арқылы теру;

2) баяу және орта қарқында октава шеңберінде штрихтармен аралықтарды орындауды, дыбыстың сапасын жақсарту бойынша жұмыс, тромбонда музыкалық шығарманы орындау кезінде көркемдік бейнені жасау;

3) білім алушы бір немесе екі октавада екі белгіге дейінгі мажор және минор гаммаларын, орташа қарқында төрттік ұзақтылықтармен, деташе штрихтарымен, орташа қарқында тура қозғалыста (айналымдарымен) тоникалық үшдыбыстылық арпеджиосын, әртүрлі техниканың түріне арналған 10-15 этюдтер пен жаттығуларды, әртүрлі сипаттағы 10-12 пьесаны, оның ішінше ансамбльдерді меңгереді.

91. 3 сыныптағы оқу пәнінің мазмұны.

Тақырыптық жоспарлау.

1-тақырып. Орындаушылық аппаратты және тілдің, еріннің, саусақтардың жұмысын үйлестіру дағдыларын жетілдіру, тынысты дамыту. Шығаратын дыбыстардың диапазонын кеңейту.

2-тақырып. Деташе, легато, стаккато штрихтарымен орындау дағдыларын жетілдіру.

3-тақырып. Нон легато, маркато штрихтары.

4-тақырып. Дыбыс сапасын жақсарту бойынша жұмыс.

5-тақырып. Баяу және орташа қарқында октава шеңберінде аралықтарды орындау дағдыларын дамыту.

6-тақырып. Орындаушылық аппаратты қою.

7-тақырып. Оркестр сыныбына арналған партияларды үйрену.

8-тақырып. Ноталарды парақтан оқу.

9-тақырып. Параллель минор, оның түрлері, оның мажор гаммасынан және кері қарай орналасуы.

10-тақырып. Бемоль және диез үндестіліктерінің пайда болуы.

11-тақырып. Квартті шеңбер. Квинтті шеңбер. Квартті-квинтті шеңбер, үшдыбыстылық айналымы.

12-тақырып. Көркемдік бейнені жасау бойынша жұмыс. Музыканы түсіну, эмоциямен қабылдау қабілетін дамыту. Есту қабілеті дағдыларын қалыптастыру.

13-тақырып. Гаммалармен жұмыс.

14-тақырып. Этюдтермен және жаттығулармен жұмыс.

15-тақырып. Пьесалармен жұмыс.

16-тақырып. Вокализ, романс, андантино, серенада жанрлары.

92. 3 сыныптың Бағдарламасын игеруден күтілетін нәтижелер.

3 сыныпта оқу жылының соңында білім алушы келесі білім, білік және дағдыларға ие болады:

1) тіл, ерін, саусақ жұмыстарын үйлестіру дағдыларын біледі;

2) деташе, легато, стаккато, нон легато және маркато штрихтарын орындау дағдыларына ие болады;

3) баяу және орташа қарқында октава шеңберінде аралықтарды орындау дағдыларына ие болады;

4) оркестр сыныбына арналған партияны біледі;

5) орташа қарқында төрттік ұзақтықтармен екі белгіге дейін мажор, минор гаммаларын орындайды;

6) орташа қарқында тура қозғалыста (айналымдарымен) тоникалық үшдыбыстылық арпеджиосын деташе штрихтарымен орындауды;

7) тромбонда вокализді, романсты, андантиноны, серенаданы орындауды біледі.

93. 4 сыныптағы Бағдарлама талаптары:

1) бас кілтінде ноталық мәтінді оқуды, әр позицияда табиғи дыбыстарды орындау, орташа қарқында нона, децима, ундецима штрихтарын орындау;

2) қосымша аппликатурамен, хроматикалық гаммамен танысу, оркестр сыныбына арналған партияларды үйрену;

3) екі октавада үш белгіге дейінгі мажор және минор гаммаларын, орташа қарқында сегіздіктермен орындау, «до» дыбысынан бастап хроматикалық гаммаларды, орташа қарқында тура қозғалыста айналымдармен тоникалық үшдыбыстылық арпеджиосын;

әртүрлі техниканың түріне арналған 10-12 этюдті; әртүрлі сипаттағы бір, екі, үш формалы 8-10 пьесаны, оның ішінде ансамбльдерді меңгеру.

94. 4 сыныптағы оқу пәнінің мазмұны.

Тақырыптық жоспарлау.

1-тақырып. Орындаушылық аппаратты қою: ерін аппаратының техникасын және ерін, тіл, саусақ жұмысын үйлестіру дағдысын дамыту. Тынысты дамыту.

2-тақырып. Шығарылатын дыбыстардың диапазонын кеңейту. Дыбыс сапасын жақсарту бойынша әрі қарай жұмыс.

3-тақырып. Орташа қарқында нона, децима, ундецима аралықтарын орындау дағдысын дамыту.

4-тақырып. Қосымша аппликатурамен, хроматикалық гаммалармен танысу.

5-тақырып. Ноталарды парақтан оқу дағдыларын жетілдіру, оркестр сыныбына арналған партияларды үйрену.

6-тақырып. Бемоль және диез үндестіліктерінің пайда болуы, ноталық жазбаның қысқарту белгілерін меңгеру. Сенио, қосарланған сенио, фонарь, қосарланған фонарь, ноталарды топтастыру.

7-тақырып. Ноталық мәтінді сауатты және нақты оқу.

8-тақырып. Музыканың мәнерлеу құралы. Әуен. Лад. Метроритм.

9-тақырып. Қарқындармен, әртүрлі өлшемдермен және ритмикалық фигурациялармен танысу.

10-тақырып. Динамикамен және дыбысты жүргүзімен жұмыс.

11-тақырып. Гаммалармен жұмыс.

12-тақырып. Этюдтермен және жаттығулармен жұмыс.

13-тақырып. Пьесалармен жұмыс.

14-тақырып. Баллада, прелюдия, арабеска, соната жанрлары.

95. 4 сыныптың Бағдарламасын игеруден күтілетін нәтижелер.

4 сыныпта оқу жылының соңында білім алушы келесі білім, білік және дағдыларға ие болады:

1) орташа қарқында нона, децима, ундецима аралықтарын орындау дағдыларына ие болады;

2) көмекші аппликатураны, хроматикалық гаммаларды біледі;

3) ноталарды парақтан оқу дағдыларына ие болады;

4) оркестрге арналған партияны біледі;

5) ноталық жазуды қысқарту белгілерін біледі;

6) ноталық мәтінді сауатты орындауды біледі;

7) «сенио», «қосарланған сенио», «фонарь», «қосарланған фонарь» түсініктерін біледі;

8) музыканың мәнерлеу құралдарын біледі;

9) қарқынды, әртүрлі өлшемдерді және ритмикалық фигурацияларды біледі;

10) Бағдарлама шегінде гаммаларды, этюдтерді және жаттығуларды ойнауды біледі;

1) тромбонда баллада, прелюдия, арабеска, сонаталарды орындауды біледі.

96. 5 сыныптағы Бағдарлама талаптары:

1) орындаушылық аппаратты, ноталарды парақтан оқу дағдыларын жетілдіру, аспаптың дыбысталу сапасын жақсарту, шығарылатын дыбыстардың диапазонын кеңейту бойынша жұмыс;

2) білім алушы бес белгіге дейінгі мажор және минор гаммаларын, тура қозғалыстағы және айналымдарымен тоникалық үшдыбыстылық арпеджиосын, әртүрлі дыбыстардан басталатын хроматикалық гаммаларды; әртүрлі техниканың түрлеріне арналған 10-12 этюдті, түрлі сипаттағы 8-10 пьесаны, оның ішінде ансамбльдерді меңгереді.

97. 5 сыныптағы оқу пәнінің мазмұны.

Тақырыптық жоспарлау.

1-тақырып. Білім алушының орныдаушылық аппаратын жетілдіру. Аспаптың дыбысталу сапасын жақсарту бойынша жұмыс.

2-тақырып. Ойын аппаратын дамытуға арналған жаттығулар.

3-тақырып. Гаммалар. Арпеджио.

4-тақырып. Әртүрлі техниканың түріне арналған этюдтер. Шығарылатын дыбыстардың диапазонын кеңейту.

6-тақырып. Деташе, легато, стаккато, нон легато, маркато штрихтарымен орындау дағдысын жетілдіру.

7-тақырып. Тембрмен жұмыс.

8-тақырып. Оркестрде орындауға арналған партияларды үйрену.

9-тақырып. Ноталарды парақтан оқу дағдысын жетілдіру.

10-тақырып. Септаккорд және оның айналымдары.

11-тақырып. Музыкалық назарды шоғырландыру және бөлу дағдысын қалыптастыру, музыканы тыңдау, түсініп «орындау».

12-тақырып. Шығармадағы композитордың түпкі ойын ашу білігімен жұмыс.

13-тақырып. Ырғақтың мәнерлігімен, баса айтудың анықтылығымен, музыкалық шығарманы орындаудың тұтастығымен жұмыс.

14-тақырып. Қарқындармен, әртүрлі өлшемдермен және ритмикалық фигурациялармен танысу.

15-тақырып. Динамикамен және дыбысты жүргізумен жұмыс.

16-тақырып. Пьесалармен жұмыс. Ірі нысанды шығармалар.

17-тақырып. Концерт, сюита жанрларын меңгеру.

18-тақырып. Әртүрлі ритмикалық үйлесімділіктермен жұмыс.

19-тақырып. Динамикалық бояуларды меңгеру және қолдану. Орындалатын шығармаларға деген шығармашылық көзқарасты дамыту.

20-тақырып. Емтихан бағдарламасын дайындау.

98. 5 сыныптың Бағдарламасын игеруден күтілетін нәтижелер.

5 сыныпта оқу жылының соңында білім алушы келесі білім, білік және дағдыларға ие болады:

1) әртүрлі техниканың түріне арналған этюдтерді орындауды, бес белгіге дейінгі мажор және минор гаммаларын, тура қозғалыстағы және айналымдарымен тоникалық үшдыбыстылық арпеджиосын; әртүрлі дыбыстардан басталатын хроматикалық гаммаларды орындауды біледі;

2) деташе, легато, стаккато, нон легато, маркато штрихтарымен орындау дағдыларын біледі;

3) оркестрде орындауға арналған тромбон партияларын біледі;

5) септаккордтарды және олардың айналымдарын біледі;

6) ырғақтық мәнерлік, музыкалық шығарманы орындаудың тұтастығымен жұмыс;

7) қарқын, әртүрлі өлшемдер және ритмикалық фигурациялар түсінігін біледі;

8) пьесаларды, ірі нысанды шығармаларды, концертті, сюитаны орындауды біледі.

99. 6 сыныптағы Бағдарлама талаптары:

1) екінші октаваның до, си бемоль диапазонын кеңейту, қосымша позицияларды қолдануды үйрену, контроктавадағы дыбыстарды меңгеру;

2) білім алушы орташа қарқындағы алты белгіге дейінгі тоникалық үшдыбыстылық арпеджиосын; орташа қарқындағы хроматикалық гаммаларды; әртүрлі техниканың түріне арналған 8-10 этюдті; шағын нысанды 6-8 пьесаны, оның ішінде ансамбльдерді меңгереді.

100. 6 сыныптағы оқу пәнінің мазмұны.

Тақырыптық жоспарлау.

1-тақырып. «Екінші октаваның си бемоль» дейін диапазонды кеңейту.

2-тақырып. Орындау техникасымен жұмыс. Ойын аппаратын дамытуға арналған жаттығулар.

3-тақырып. Орташа қарқындағы алты белгіге дейінгі мажор және минор гаммалары.

4-тақырып. Тура қозғалыстағы айналымдарымен тоникалық үшдыбыстылық арпеджиосы.

5-тақырып. Орташа қарқындағы хроматикалық гаммалар.

6-тақырып. Әртүрлі техниканың түріне арналған этюдтер.

7-тақырып. Музыкалық-есту түсініктерін дамыту. Пьесалар және ірі нысанды шығармалар.

8-тақырып. Әртүрлі ритмикалық үйлесімділіктермен жұмыс.

9-тақырып. Орындалатын шығармаларға деген шығармашылық көзқарасты дамыту.

10-тақырып. Емтихан бағдарламасын дайындау.

101. 6 сыныптың Бағдарламасын игеруден күтілетін нәтижелер.

6 сыныпта оқу жылының соңында білім алушы келесі білім, білік және дағдыларға ие болады:

1) орындаушылық техниканы біледі;

2) орташа қарқындағы алты белгіге дейінгі мажор және минор гаммаларын, тура қозғалыстағы және айналымдарымен тоникалық үшдыбыстылық арпеджиосын біледі;

3) орташа қарқындағы хроматикалық гаммаларды, әртүрлі техниканың түрлеріне арналған этюдтерді, шағын формадағы пьесаларды, оның ішінде ансамбльдерді орындайды.

102. 7 сыныптағы Бағдарлама талаптары:

1) амбушюрмен жұмыс, деташе, легато, нон легато, стаккато, маркато штрихтарымен орындау дағдыларын жетілдіру, көмекші позицияларды қолдану;

2) квартвентиль, тенор кілті, альт кілті, қосарланған стаккато және үш стаккато түсінігін меңгеру;

3) білім алушы орташа қарқындағы алты белгіге дейінгі мажор және минор гаммаларын, тура қозғалыстағы айналымдарымен тоникалық үшдыбыстылық арпеджиосын; орташа қарқындағы хроматикалық гаммаларды, әртүрлі техниканың түріне арналған 10-12 этюдті, түрлі сипаттағы 8-10 пьесаны, оның ішінде ансамбльді, 1-2 ірі нысанды шығарманы (концерт, соната, поэма) меңгереді.

103. 7 сыныптағы оқу пәнінің мазмұны.

Тақырыптық жоспарлау.

1-тақырып. Орындау техникасымен жұмыс. Ойын аппаратын дамытуға арналған жаттығулар.

2-тақырып. Деташе, легато, нон легато, стаккато, маркато штрихтары.

3-тақырып. Квартвентиль, тенор және альт кілті.

4-тақырып. Қосарланған стаккато және үш стаккато.

5-тақырып. Орташа қарқындағы алты белгіге дейінгі мажор және минор гаммалары.

6-тақырып. Тура қозғалыстағы айналымдарымен тоникалық үшдыбыстылық арпеджиосы.

7-тақырып. Орташа қарқындағы хроматикалық гамма.

8-тақырып. Әртүрлі техниканың түріне арналған этюдтер.

9-тақырып. Музыкалық-есту түсініктерін дамыту. Ірі нысанды шығармалардың пьесаларын үйрену.

10-тақырып. Әртүрлі ритмиклық үйлесімдермен жұмыс.

11-тақырып. Емтихан бағдарламасын дайындау.

104. 7 сынып Бағдарламасын игеруден күтілетін нәтижелер.

7 сыныпта оқу жылының соңында білім алушы келесі білім, білік және дағдыларға ие болады:

1) орындаушылық техниканы біледі;

2) деташе, легато, нон легато, стаккато, маркато штрихтарымен орындау дағдыларын біледі;

3) квартвентиль, тенор және альт кілттері, қосарланған стаккато және үш стаккато түсініктерін біледі;

4) орташа қарқындағы алты белгіге дейінгі мажор және минор гаммаларын біледі.

105. Бағдарламаны игеруден күтілетін нәтижелер.

Түлек:

1) музыкалық сауат негіздерін;

2) музыкалық терминдерді;

3) музыка өнерінің негізгі бағыттарын және стильдерін;

4) жеке орындауға тән көркемдік-эстетикалық, техникалық ерекшеліктерін;

5) тромбонда орындаушылықпен ойнау тәсілдерін біледі.

Түлек:

1) музыкалық шығарманы жеке, ансамбльде, оркестрде сауатты орындауды;

2) әртүрлі жанрдағы және стильдегі музыкалық шығармаларды өз бетінше жаттауды;

3) музыкалық шығарманы тромбонда жаттау кезіндегі техникалық қиындықтарды өз бетінше жеңуді;

4) музыкалық шығарманы орындау кезінде көркемдік бейнені жасауды;

5) музыкалық шығарманы талдауды;

6) ойдан шығару және суырып салу бойынша алған дағдыларын қарапайым музыкалық құрылымдарда қолдануды біледі.

Түлекте:

1) тромбонда ойнау;

2) жеңіл музыкалық шығармалардың ноталарын парақтан оқу;

3) музыка тілінің элементтерін қабылдау;

4) орындалатын шығармаларға теориялық талдау жасау;

5) есту қабілеті арқылы теру;

6) музыкалық мәтінді есту қабілеті арқылы жазу;

7) тасымалдау және әртүрлі ансамбльдерде ойнау;

8) өз бетінше жаттау және тромбонда сауатты мәнерлеп орындау;

9) көпшілік алдында өнер көрсету дағдыларына ие болады.

2-тарау. Оқыту мазмұны және Бағдарламаны меңгерудегі күтілетін нәтижелер

106. Үлгерімді бақылаудың мақсаты білім алушының Бағдарламаны игерудегі нәтижелілігін анықтау болып табылады.

Білім алушылардың Бағдарламаны игеруін бақылау техникалық сынақ, бақылау жұмысы түрінде, қорытынды аттестаттау – емтихан түрінде іске асырылады.

107. Аттестаттау формасы және білім алушылардың көрсетілімдеріне қойылатын бақылау-бағдарламалық талаптар:

1) 1 сынып – бірінші және екінші жартыжылдықта: бақылау жұмысы (түрлі сипаттағы 2 пьеса);

2) 2 сынып – бірінші, екінші, төртінші тоқсандарда: бақылау жұмысы (түрлі сипаттағы 2 пьеса), төртінші тоқсанда: техникалық сынақ (екі белгіге дейінгі мажор және минор гаммалары, тура қалыптағы арпеджио және оның айналымдары, ноталарды парақтан оқу, музыкалық терминдерді білу);

3) 3 сынып – бірінші, екінші, төртінші тоқсандарда: бақылау жұмысы (түрлі сипаттағы 2 пьеса), үшінші тоқсанда: техникалық сынақ (екі белгіге дейінгі мажор және минор гаммалары, тура қалыптағы арпеджио және оның айналымдары, ноталарды парақтан оқу, музыкалық терминдерді білу);

4) 4 сынып – бірінші, екінші, төртінші тоқсандарда: бақылау жұмысы (түрлі сипаттағы 2 пьеса), үшінші тоқсанда: техникалық сынақ (үш белгіге дейінгі мажор және минор гаммалары, тура қалыптағы арпеджио және оның айналымдары, ноталарды парақтан оқу, музыкалық терминдерді білу);

5) 5 сынып – бірінші, екінші тоқсандарда: бақылау жұмысы (түрлі сипаттағы 2 пьеса), үшінші тоқсанда: техникалық сынақ (бес белгіге дейінгі мажор және минор гаммалары, тура қалыптағы арпеджио және оның айналымдары, ноталарды парақтан оқу, музыкалық терминдерді білу), төртінші тоқсанда: емтихан (түрлі сипаттағы 3 пьеса немесе ірі нысанды шығарманың (концерт, соната) екі бөлімі, барлық меңгерілген техникалық формулалармен орындалатын мажор және минор гаммалары);

6) 6 сынып – бірінші, екінші, үшінші тоқсандарда: бақылау жұмысы (түрлі сипаттағы 2 пьеса), төртінші тоқсанда: емтихан (түрлі сипаттағы 3 пьеса немесе ірі нысанды шығарманың екі бөлімі, баяу қарқындағы алты белгіге дейінгі мажор және минор гаммалары, тік

қозғалыстағы үндестілік үшдыбыстылық арпеджиосы және айналымдары);

7) 7 сынып – бірінші, екінші, үшінші тоқсандарда: бақылау жұмысы (түрлі сипаттағы 2 пьеса), төртінші тоқсанда: емтихан (түрлі сипаттағы 3 пьеса немесе ірі нысанды шығарманың екі бөлімі, қазақстандық композиторлардың шығармаларын орындау міндетті болып табылады, баяу қарқындағы алты белгіге дейінгі мажор және минор гаммалары, тік қозғалыстағы үндестілік үшдыбыстылық арпеджисы айналымдарымен; баяу қарқындағы хроматикалық гаммалар).

108. Музыкалық білім беруде оқыту нәтижелерін бақылау өлшемшарттары пән бойынша ағымдық үлгерім нәтижелерінен және концерттік көрсетілімдерден алған бағаларынан тұрады.

Білім алушының жұмысын бағалау кезінде келесі бағалау өлшемшарттары ескеріледі:

1) денені, саусақ аппаратын, аяқты, амбушюрді қою, орындаушылық тынысты, саусақ аппаратын меңгеруі, саусақтарды көтерудің амплитудасы және синхрондылығы; моторлығы;

2) музыкалық дыбысты меңгеруі (шабуыл және дыбысты тоқтату, артикуляция (тілдің жұмысы), тембрдің мәнерлігі, дыбыстың созылмалылығы (тыныс шығарудың дамығандығы), бір нюанстағы дыбыстың созылуы, дыбыстың динамикадағы созылуы (крещендо, диминуэндо), дыбыстың интонациялық тазалығы, нюансировкалар, негізгі штрихтар);

3) музыкалық қабілеттерінің, физикалық төзімділігінің, музыканы есту сақтауының (музыкалық шығарманы тоқтамай және қатесіз орындау) даму деңгейі, музыкалық шығарманың көркемдік бейнесін жеткізуі, шығарманың бірыңғай қарқыныны ұстап тұру білігі (егер қарқындық ауытқулар болмаса), музыкалық шығармаларды қарқындық ауытқулармен сезіну және орындау, ритмикалық комбинациялардың қалпытылығы («ритмикалық сурет»).

109. Бағалау өлшемшарттары:

1) «5» «өте жақсы» бағасы – емтихан бағдарламасын оқу жылына сәйкес мінсіз, мәнерлеп орындауы, мәтінді жақсы білуі, қажетті техникалық тәсілдерді, штрихтарды білуі, дыбысты жақсы шығаруы, орындалатын шығарманың стилін білуі, автордың түпкі ойына сәйкес, көркемдік бейнені жасауға мүмкіндік беретін көркемдік жағынан тиімді техникалық тәсілдерді қолдануы;

2) «4» «жақсы» бағасы – анық көркемдік-музыкалық жеткізуді қолданып сауатты орындау, дыбыстарды мәнерлеп шығаруы, ұсақ техникалық қателіктердің болуы, қарқынның сәл сәйкес келмеуі, орындалатын шығарманың бейнесін нақты жеткізуінің жеткіліксіздігі;

3) «3» «қанағаттанарлық» бағасы – шығарманы техникалық және ритмикалық қателіктерімен орындауы, дыбыстық сапаларын анық ашпауы, ноталық мәтінді толық білмеуі, мәтінді жаттамауы, техникалық дайындығының төмендігі, көркемдік жағынан әлсіз ойнауы, орындау кезінде техникалық қателіктер жіберілген, шығарманың мінезі анықталмаған;

4) «2» «қанағаттанарлық емес» бағасы – шығарманы көптеген қателерімен орындауы, музыканың мағынасы мен сипатын түсінбеу және дұрыс жеткізбеуі, қарқынды, ритмді сақтамауы, ырғақтың және ансамбльдің болмауы, ноталық мәтінді жатқа білмеуі, аспапта ойнау дағдысының әлсіз болуы;

5) «сынақ» (баға қойылмайды) – орындауы оқытудың аталған кезеңінің тиісті деңгейіне сәйкес.

Образовательная программа по предмету «Тромбон» детских музыкальных школ и музыкальных отделений детских школ искусств

Глава 1. Общие положения

1. Образовательная программа по предмету «Тромбон» детских музыкальных школ и музыкальных отделений детских школ искусств (далее – Программа) определяет единый комплекс основных характеристик образования, включающий цель, результаты и содержание обучения, организацию образовательного процесса, способы и методы их реализации, критерии оценки результатов обучения предмету «Тромбон».

2. В настоящей Программе используются следующие понятия:

1) знаки альтерации – знаки музыкальной нотации, указывающие на повышение или понижение какого-либо звука без изменения его названия;

2) амбушюр – способ сложения губ музыканта при игре на некоторых духовых инструментах с определенным устройством мундштука;

3) арпеджио – способ исполнения аккордов на фортепиано, некоторых клавишных и струнных инструментах, при котором звуки аккорда следуют один за другим;

4) артикуляция – способ исполнения последовательного ряда звуков при игре на музыкальном инструменте или при пении вокальных партий;

5) вольта – музыкальный термин, один из видов музыкальной аббревиатуры, использующийся для обозначения повторяющейся с некоторыми изменениями части музыкального произведения;

6) деташе – разновидность приёма исполнения на струнных смычковых инструментах;

7) децима – музыкальный интервал шириной в десять ступеней, обозначается цифрой 10;

8) диминуэндо – музыкальный термин, обозначающий постепенное уменьшение силы звука;

9) звуковедение – способ связи звуков в процессе фонации;

10) атака звука – первоначальный импульс звукоизвлечения, необходимый для образования звуков при игре на каком-либо музыкальном инструменте или при пении вокальных партий; некоторые нюансировочные характеристики различных способов звукоизвлечения, исполнительских штрихов, артикуляции и фразировки;

11) звукоизвлечение – музыкальное извлечение, порождение звуков при игре на музыкальном инструменте или пении;

12) квинтовый круг – разомкнутая двусторонняя последовательность тональностей, отражающая степень их родства;

13) концерт – музыкальное произведение, чаще всего для одного или нескольких солирующих инструментов с оркестром;

14) крещендо – музыкальный термин, обозначающий постепенное увеличение силы звука;

15) легато – приём игры на музыкальном инструменте, связанное исполнение звуков, при котором имеет место плавный переход одного звука в другой, пауза между звуками отсутствует;

16) лига – дугообразная тонкая линия с небольшим утолщением к середине, объединяющая две или более ноты;

17) минор – один из двух ладов (наряду с мажором) гармонической тональности, характерная особенность минорного звукоряда – его третья ступень, отстоящая от первой ступени на малую терцию;

18) гамма в теории музыки – звукоряд неопределённой протяжённости, соседние ступени которого отстают друг от друга на целый тон или полутон; в школьной исполнительской практике подразумевают восходящие либо нисходящие октавные звукоряды;

19) нюанс – термин, характеризующий музыкальную мелодичность, тонкое различие, едва заметный переход в звуке: форте – громко, dolce – нежно, appassionato – страстно;

20) октава – музыкальный интервал, в котором соотношение частот между звуками составляет 1 к 2;

21) реприза – раздел музыкального произведения, в котором излагается повторение музыкального материала, в исходном или изменённом виде; повтор материала, а также аббревиатура для такого повтора;

22) реприза – повторение какого-либо раздела произведения;

23) ритм – организация музыки во времени;

24) секунда – музыкальный интервал шириной в две ступени, обозначается цифрой 2;

25) синкопа – смещение ритмической опоры в музыке с сильной доли такта на слабую, то есть несовпадение ритмического акцента с метрическим;

26) стаккато – музыкальный штрих, предписывающий исполнять звуки отрывисто, отделяя один от другого паузами; стаккато — один из основных способов извлечения звука (артикуляции), противопоставляемый легато;

27) доли такта – малые отрезки одинаковой длительности, из которых складывается такт;

28) затакт – неполная доля такта, предшествующая первой доле последующего такта;

29) тембр – окраска звука; одна из специфических характеристик музыкального звука;

30) триоль – группа из трёх нот одинаковой длительности, в сумме по времени звучания равная двум нотам той же длительности;

31) фермата – знак музыкальной нотации, предписывающий исполнителю увеличить по своему усмотрению длительность ноты;

32) штрих – способ (приём и метод) исполнения нот, группы нот, образующих звук.

3. Цель Программы: создание условий для развития музыкально-творческих способностей обучающегося на основе приобретенных им знаний, умений и навыков игры на тромбоне.

4. Задачи Программы:

Обучающие:

1) освоение музыкальной грамоты;

2) овладение основными исполнительскими навыками игры на тромбоне, позволяющими грамотно исполнять музыкальные произведения соло и в ансамбле;

3) развитие исполнительской техники как необходимого средства для реализации художественного замысла композитора;

4) обогащение знаниями в области музыкального исполнительства;

5) обучение навыкам самостоятельной работы с музыкальным материалом;

6) овладение основами ансамблевого музицирования, чтения нот с листа;

7) накопление репертуара.

Развивающие:

1) развитие музыкальных способностей: слуха, памяти, ритма, эмоциональной сферы, музыкальности и артистизма;

2) формирование образного мышления, эмоционального восприятия музыки, позитивной мотивации обучающегося к творческой деятельности;

3) формирование естественной рациональной техники в неразрывной связи с художественным замыслом;

4) расширение музыкального кругозора, развитие индивидуальных способностей обучающегося;

5) развитие умения использовать полученные теоретические знания при исполнительстве музыкальных произведений на музыкальных инструментах;

6) развитие навыков восприятия музыкальных произведений различных стилей и жанров, созданных в разные исторические периоды;

7) развитие навыков восприятия элементов музыкального языка, анализа музыкального произведения, записи музыкального текста по слуху;

8) развитие первичных навыков и умений по сочинению музыкального текста.

Воспитательные:

1) воспитание гармонически развитой личности, подготовленного слушателя, активного потребителя духовных ценностей, владеющего навыками самостоятельного музицирования;

2) приобретение детьми опыта творческой деятельности и публичных выступлений;

3) воспитание любви к искусству через освоение отечественных и мировых культурных ценностей, традиций, лучших образцов народного творчества;

4) формирование у обучающегося осознанной мотивации к продолжению профессионального обучения.

5. Срок обучения детей игре на тромбоне – семь лет. Количество часов и продолжительность урока в неделю определяется типовым учебным планом.

6. Программа предназначена для обучения детей, желающих освоить технику игры на тромбоне, научиться исполнять обработки русских, казахских народных мелодий, музыки народов мира и переложения классических произведений.

7. Программа реализуется через систему ключевых задач личностного, познавательного, коммуникативного и социального развития. Содержание обучения реализуется во взаимосвязи со способами действий, формами общения с музыкальным творчеством, которые формируются в учебном процессе.

8. Особенностью Программы является ее общеразвивающая направленность на приобретение детьми знаний, умений и навыков игры на тромбоне, опыта творческой деятельности, приемов сольного и ансамблевого исполнительства.

9. Предмет ориентирован на традиционное обучение, индивидуально-дифференцированный подход к каждому обучающемуся, развитие художественно-образного мышления, овладение детьми духовными и культурными ценностями, выявление одаренных детей в области музыкального искусства.

10. Педагог создает условия для реализации индивидуального подхода к каждому обучающемуся за счет гибкости в постановке

учебных задач, возможности формирования стратегии обучения каждого ребенка.

11. Основные принципы достижения цели Программы:

- 1) постепенность в развитии природных способностей детей;
- 2) строгая последовательность в овладении музыкальной лексикой и техническими приемами;
- 3) систематичность и регулярность занятий;
- 4) целенаправленность учебного процесса.

12. Программа создает условия для овладения приёмами игры на тромбоне в объёме, необходимом для дальнейшей практической деятельности будущего музыканта.

13. Программа направлена на творческое, эстетическое, духовно-нравственное развитие обучающегося и создает условия для приобретения опыта исполнительской сольной, ансамблевой, оркестровой практики, навыков самостоятельной работы по изучению и постижению музыкального искусства.

14. Программа рассчитана на детей различной степени музыкальной одарённости, подготовки и общего развития. Педагог создает условия для реализации индивидуального подхода к каждому обучающемуся за счет гибкости в постановке учебных задач, возможности формирования стратегии обучения каждого ребенка. Особое внимание педагог обращает на доступность, постепенность и последовательность в освоении музыкальных знаний, пробуждение у детей интереса к музыке.

15. Программа ориентирована на выработку у обучающегося личностных качеств, способствующих:

- 1) освоению знаний, умений и навыков игры на тромбоне, творчески исполнять музыкальные произведения в соответствии с необходимым уровнем музыкальной грамотности;
- 2) приобретению опыта творческой деятельности;
- 3) овладению духовными и культурными ценностями народов мира;
- 4) получению музыкального образования и приобщению к музыкальной культуре;
- 5) формированию комплекса знаний, умений и навыков, позволяющих в дальнейшем осваивать профессиональные образовательные программы в области музыкального искусства.

16. Психолого-педагогическое сопровождение направлено на следующее:

- 1) создание условий для личностного, интеллектуального и социального развития, профессионального самоопределения обучающегося, соответствующих его индивидуальности, развитию

творческих способностей; с учетом интеллектуально-личностных возможностей;

2) создание у обучающегося позитивной мотивации к обучению;

3) оказание помощи личности в ее самопознании, формировании адекватной самооценки и адаптации в реальных жизненных условиях, преодолении кризисных ситуаций и достижении эмоциональной устойчивости, способствующих личностному росту и саморазвитию обучающегося;

4) оказание психологической помощи и поддержки обучающегося в соответствии с целями и задачами Программы.

17. Привитие обучающемуся необходимых исполнительских навыков и умений осуществляется в процессе работы над различными по содержанию, характеру и стилю художественными произведениями; музыкальное воспитание и развитие основывается на изучении народной музыки, творчества казахстанских и зарубежных композиторов.

18. Основная практическая задача коллективного музицирования – формирование специальных ансамблевых навыков игры, которые предполагают умение слушать звучание ансамбля, ощутить единый ритмический пульс, играть согласованно и художественно в изменчиво гибком ритме, совместно исполнять, взаимодействовать с участниками ансамбля.

19. Программа учитывает возрастные и индивидуальные особенности обучающегося, ориентирована на развитие функциональной грамотности школьников и достижение ключевых компетенций, освоенных специфических знаний, умений и навыков в рамках учебного предмета.

20. Методологическая основа Программы:

1) концепция целостного подхода к формированию личности;

2) теория возрастного, личностно-деятельностного, индивидуально-дифференцированного и проблемно-исследовательского подходов в обучении;

3) общедидактические постулаты современной педагогики, детерминированные ими подходы к содержанию, формам и методам образовательного процесса;

4) развитие творческих и исполнительских способностей обучающегося в контексте развивающего обучения;

5) теоретические и методические установки видных педагогов и музыковедов.

21. Педагогические принципы отбора содержания учебного материала:

1) принцип природосообразности и доступности учитывает возрастные особенности обучающегося, позволяя отобрать доступный

для слушания, изучения, исполнения учебный материал, который способствует музыкальному и духовно-нравственному развитию обучающегося;

2) принцип преемственности означает связь между всеми классами обучения на уровне содержания и музыкально-исполнительской деятельности обучающегося;

3) принцип индивидуализации обучения является главным способом практического освоения исполнительских навыков игры на инструменте;

4) принцип творчества раскрывает способности и склонности обучающихся, способствует созданию ситуации успеха, радости общения с искусством.

22. Специфика индивидуального обучения предмету «Тромбон» создает условия для вариативности выбора методов, средств, форм обучения и подбора репертуарного комплекса.

23. Для достижения поставленных задач используются следующие методы обучения:

1) словесный метод (беседа, рассказ, объяснение, дискуссия);

2) наглядно-демонстрационный (исполнение произведения педагогом на инструменте, наблюдение, показ интерактивных и мультимедийных презентаций);

3) практический – работа на инструменте, подготовительные упражнения, самостоятельный разбор произведения, работа над отдельными частями произведения;

4) аналитический – сравнения и обобщения, развитие логического мышления;

5) эмоциональный – подбор ассоциаций, образов, художественного впечатления, развитие музыкально-образного мышления.

24. Выбор методов зависит от возраста и индивидуальных особенностей обучающегося, физических данных, уровня развития музыкальных способностей.

25. Формы занятий:

1) практические – приемы и навыки игры отрабатываются на инструменте;

2) групповые занятия проводятся для коллективного музицирования в ансамбле;

3) репетиционно-концертные – подготовка и публичное представление концертных номеров;

4) конкурсы;

5) урок-игра – использование игровых технологий на уроке.

26. Основной формой учебно-воспитательной работы в классе является урок, проводимый как индивидуальное занятие педагога с

обучающимися. Программа занятий состоит из одновременно проводимых теоретических и практических занятий.

27. Виды внеурочных форм работы:

- 1) игра в ансамбле;
- 2) подготовка к концертным, конкурсным выступлениям;
- 3) участие в творческих и культурно-просветительских мероприятиях;
- 4) посещение филармоний, театров, концертных залов, музеев;
- 5) встреча с музыкальными деятелями, исполнителями и композиторами.

28. На основе настоящей Программы педагог разрабатывает рабочую учебную программу, которая определяет оптимальные и наиболее эффективные для данного класса содержание, формы, методы и приемы организации образовательного процесса.

29. Структурные элементы рабочей учебной программы:

- 1) титульный лист;
- 2) пояснительная записка;
- 3) планирование учебной деятельности;
- 4) учебно-методическое обеспечение учебного процесса.

30. На титульном листе размещаются основные сведения:

- 1) название организации образования;
- 2) название учебного предмета;
- 3) обозначение класса, для которого разработана рабочая учебная программа;
- 4) сроки действия рабочей учебной программы (учебный год);
- 5) краткая информация о педагоге;
- 6) место для отметки об утверждении рабочей учебной программы руководителем организации образования.

31. Содержание пояснительной записки:

- 1) настоящая Программа как основание;
- 2) педагогическая цель и задачи, актуальные при обучении предмету в данном классе;
- 3) особенности обучения в данном классе (развивающие, коррекционно-развивающие, работа с одаренными детьми);
- 4) особенности и проблемы, существующие в организации работы в данном классе;
- 5) информация об изменении сроков и (или) времени изучения отдельных тематических блоков (разделов) с указанием причин и целесообразности изменений.

32. Раздел «Планирование учебной деятельности» содержит календарно-тематическое планирование с выделением характеристик деятельности обучающихся, репертуарный перечень по классам.

33. Содержание раздела «Учебно-методическое обеспечение учебного процесса»:

- 1) перечень познавательной литературы для обучающегося;
- 2) перечень методической литературы для педагога;
- 3) перечень учебно-наглядных пособий.

34. Рабочая учебная программа рассматривается на заседании методического совета и утверждается руководителем организации образования до начала учебного года.

35. Педагог на основе рабочей учебной программы составляет индивидуальный план обучения на каждого обучающегося. Индивидуальный план характеризует гармоничный процесс музыкального и духовно-нравственного развития обучающегося.

36. Индивидуальный план обучающегося составляется на каждое полугодие, утверждается руководителем организации образования, заносится в журнал или личное дело обучающегося.

37. При составлении индивидуального плана учитываются перспективные и текущие задачи планирования индивидуальной работы в соответствии с характеристикой обучающегося в начале и конце учебного года.

В одном и том же классе индивидуальные планы по реализации Программы, концертные и экзаменационные программы значительно отличаются по уровню сложности.

38. Индивидуальный план обучающегося отражает широкие репертуарные тенденции, обновление и обогащение репертуара благодаря привлечению народной, классической и современной музыки с использованием элементов композиторской техники.

39. Правильная организация учебного процесса, успешное и всестороннее развитие музыкально-исполнительских данных обучающегося зависят непосредственно от того, насколько тщательно спланирована работа в целом, продуман выбор репертуара.

40. Педагог вырабатывает индивидуальную репертуарную стратегию для каждого обучающегося с учетом его музыкальных потребностей и особенностей дарования.

41. Педагог формирует индивидуальный репертуарный перечень музыкальных произведений, систематизирует произведения и дополняет репертуар в соответствии с индивидуальными возможностями обучающегося.

42. Репертуарный перечень включает произведения казахской, русской, зарубежной музыки, высокохудожественные детские, юношеские пьесы современных композиторов, популярные песни из мультфильмов, детских кинофильмов, народную музыку.

43. Педагог активно использует в учебном процессе обработки казахских народных песен, произведения казахстанских композиторов,

учитывая в процессе их изучения характерные ладовые, гармонические, ритмические и мелодические особенности.

44. Насыщенность учебного репертуара сочинениями разных жанров и стилей создает благоприятную ситуацию для изучения, сравнения, систематизации музыкального материала.

45. Педагог систематически обновляет и расширяет репертуарный перечень, включая в него лучшие пьесы, создаваемые современными отечественными и зарубежными композиторами.

46. Педагог тщательно продумывает методику и репертуар обучающегося, добиваясь постепенного перехода от менее трудных заданий к более сложным, подбирая учебный материал, доступный для обучающегося как со стороны художественного содержания, так и техники исполнения.

47. Педагог устанавливает степень завершённости работы над репертуаром, фиксирует этапы изучения произведений, варьирует объём и сложность Программы, пополняя репертуарный список за счёт нового репертуара с учётом личностного и индивидуального подходов к каждому обучающемуся.

48. В работе над репертуаром педагог учитывает, что часть произведений предназначена для публичного или концертного (экзаменационного) исполнения, остальные – для работы в классе или в порядке ознакомления.

49. В индивидуальный план не включаются произведения, превышающие музыкально-исполнительские, художественные, технические возможности обучающегося, также не соответствующие его возрастным особенностям.

50. Для расширения музыкального кругозора обучающегося, помимо произведений, детально изучаемых в классе, осуществляется знакомство с целым рядом разнохарактерных пьес, допуская при этом различную степень завершённости работы над ними, не требуя обязательного выучивания наизусть.

51. Обязательные разделы индивидуального плана:

- 1) работа над гаммами;
- 2) работа над этюдами и упражнениями;
- 3) исполнение пьес классических и современных авторов;
- 4) исполнение произведений композиторов Казахстана;
- 5) обработки народных песен и танцев;
- 6) работа в составе ансамбля;
- 7) навыки чтения нот с листа.

52. В конце каждого полугодия педагог отмечает качество выполнения задания и вносит изменения в ранее утвержденный репертуарный перечень, в конце года даёт характеристику

музыкального и технического развития, успеваемости и работоспособности обучающегося.

53. Характеристика обучающегося на конец года освещает следующие стороны его индивидуальности:

- 1) уровень музыкальных данных (слух, ритм, память);
- 2) соответствие исполнительского аппарата, обучающегося данному музыкальному инструменту;
- 3) степень приспособляемости к инструменту;
- 4) общее развитие, эмоциональность, восприимчивость, скорость реакции;
- 5) отношение к занятию музыкой;
- 6) работоспособность, собранность;
- 7) умение заниматься самостоятельно;
- 8) степень грамотности в разборе текста;
- 9) скорость освоения музыкальных произведений;
- 10) успехи к концу года;
- 11) недостатки в музыкально-техническом развитии обучающегося и задачи по их преодолению.

54. Для характеристики обучающегося отмечаются такие индивидуальные качества, как целеустремленность, наличие художественного воображения, свободное владение инструментом, наличие технической свободы.

55. Предмет «Тромбон» предусматривает развитие навыков игры на инструменте в объёме, необходимом для дальнейшей практической деятельности. Обучающийся овладевает музыкально-исполнительскими навыками, основами ансамблевого музицирования, навыками чтения нот с листа, самостоятельной работы над музыкальным произведением.

56. В течение первых двух-трех лет обучающийся осваивает игру на теноре или баритоне, затем переводится на тромбон. За первый год обучения по классу тромбона под руководством педагога обучающийся учится читать нотный текст в басовом ключе, исполнять натуральные звуки на каждой позиции.

57. Первые уроки обучения тромбону посвящаются усвоению приемов правильной постановки дыхания, способов извлечения звука, изучению аппликатуры и умению правильно держать инструмент. В течение первого года обучения особое внимание педагог обращает на усвоение обучающимся правил рациональной постановки. Постановка дыхания является одним из основных элементов при обучении.

58. Правильная постановка губного аппарата и исполнительского дыхания является одним из самых необходимых условий успешного обучения. Рациональная постановка губного аппарата на тромбоне

связана с воспитанием силы губ, их подвижности, устранением излишних напряжений.

59. На протяжении всех лет обучения последовательно проводится работа над качеством звука, интонацией, ритмом, динамикой и является предметом постоянного внимания.

60. С первых уроков обучающийся под руководством педагога изучает доступные ему музыкальные произведения, читает и передает авторский текст, вслушивается в своё исполнение, анализирует технические трудности, постоянно повышает требовательность к качеству звучания инструмента, атаке звука, интонации.

61. Развитие техники подчиняется главной задаче – умению обучающегося осознать и правдиво передать художественный замысел музыкальных произведений.

62. Работа над овладением музыкально-исполнительскими навыками подчиняется целям музыкальной выразительности, раскрытия идейно-художественного содержания произведения.

63. Развитие технических навыков осуществляется на всех произведениях педагогического репертуара (беглость, чёткость, ровность). Этому способствует систематическая работа над этюдами, гаммами, упражнениями.

64. В работе над гаммами, упражнениями, этюдами и вспомогательными материалами применяются различные штриховые, динамические и ритмические варианты.

65. Обучающийся приобретает навыки ансамблевой игры, систематически занимается однородными ансамблями (унисоны, дуэты, трио, квартеты).

66. При разборе и чтении нот с листа педагог подбирает музыкальный материал, учитывая возможности, интересы и запросы обучающегося, оказывает ему практическую помощь в процессе работы.

67. Одним из элементов техники является работа над ровностью, устойчивостью, качеством, тембром, интонационной чистотой, динамикой, филировкой звука. При звукоизвлечении исключается излишнее мышечное напряжение.

68. В работе над гаммами, упражнениями, этюдами применяются различные штриховые, динамические и ритмические способы проработки.

69. При разборе и чтении нот с листа педагог подбирает музыкальный материал, учитывая возможности и интересы обучающегося.

70. Этапы работы над музыкальным произведением:

1) ознакомление с нотным текстом, содержанием и формой произведения, авторскими и исполнительскими обозначениями темпа,

динамики, штрихов, режимом дыхания, проигрывание музыки в медленном темпе, объяснение характерных особенностей произведения (тональность, метроритмическая структура, динамика), сообщение кратких сведений о композиторе, его творчестве, способах работы над произведением;

2) совершенствование техники исполнения и проникновения в содержание пьесы, внимания на фразировочные лиги, знаки цезур, обозначения динамики, различия в артикуляции, анализ пьесы, исполнение пьесы с начала до конца;

3) исполнение произведения без остановок с аккомпанементом, уверенное устойчивое исполнение на память в интонационном отношении.

71. Аккомпанемент является органической частью исполнения художественного произведения, одним из важных средств воплощения музыкального образа.

72. Этапы урока:

1) работа над развитием исполнительского аппарата (техника извлечения и ведения звука);

2) закрепление знаний;

3) определение домашнего задания;

4) изучение нового материала.

73. Часть каждого урока педагог посвящает повторению пройденного материала (гамм, этюдов), чтению нот с листа. Педагог тщательно следит за постепенным увеличением диапазона звучания инструмента.

74. На регулярных занятиях концертмейстер формирует вкус обучающегося, помогает ему освоить навыки ансамблевой игры, понять содержание, стиль, форму изучаемого произведения, приобрести навыки чистого интонирования, распределения исполнительского дыхания, точной нюансировки и осмысления каждой музыкальной фразы.

75. В процессе занятий большое внимание педагог уделяет формированию навыков игры в коллективе. Обучающийся с младших классов приобщается к ансамблевой игре, как дуэты, трио, квартеты, квинтеты, в старших классах воспитывается как оркестрант.

76. Педагог поощряет участие обучающегося в концертах, которые способствуют воспитанию исполнительской свободы, самовыражению, умению держаться себя на сцене, артистичности.

77. Условия успешного концертного выступления:

1) прочное усвоение, твердое запоминание произведения, его составных частей в логическом единстве, включая партию аккомпанемента;

2) сосредоточенность внимания на исполняемой музыке;

3) полная исправность, надежность, точная настройка инструмента.

78. Самостоятельные занятия проводятся регулярно и систематически. Объем работы определяется с учетом минимальных затрат на подготовку домашнего задания, параллельного освоения детьми программы общего среднего образования.

79. Для активизации самостоятельных занятий обучающегося педагог использует следующие формы работы:

1) анализ собственного исполнения – обучающийся оценивает свою игру, отмечает допущенные ошибки;

2) запись в дневник важнейших рекомендаций педагога относительно работы над произведениями;

3) устный отчет о подготовке домашних заданий – обучающийся рассказывает о трудностях и устранении трудностей.

80. Индивидуальная домашняя работа проводится в несколько приемов и строится в соответствии с рекомендациями педагога. В первую очередь прорабатываются самые сложные задания. С учетом умственных и физических возможностей обучающегося педагог определяет время работы над тем или иным произведением.

81. Содержание домашних заданий:

1) работа над продолжительностью звука (упражнения для развития звука);

2) работа над развитием техники (гаммы, упражнения, этюды);

3) работа над художественным материалом (пьесы или произведения крупной формы);

4) чтение нот с листа.

82. Межпредметные связи предмета «Тромбон» с предметами «Сольфеджио», «Казахская музыкальная литература», «Мировая музыкальная литература», «Коллективное музицирование» побуждают обучающегося к целостному познанию различных художественных явлений.

83. Реализация Программы обеспечивается педагогическими кадрами, имеющими специальное профессиональное (среднее или высшее) образование, соответствующее профилю преподаваемой дисциплины.

Глава 2. Содержание обучения и ожидаемые результаты освоения Программы

84. Программные требования в 1 классе:

1) знакомство с инструментом, устройством, правилами ухода за ним, расположением нот на нотном стане, овладение звуками диатонического звукоряда;

2) работа над постановкой корпуса, рук, исполнительского дыхания, овладение навыками первоначального звукоизвлечения;

3) обучающийся осваивает гаммы до, си бемоль, ре мажор и ля минор в одну октаву, целыми и половинными длительностями в медленном темпе, тонические трезвучия в прямом движении; 8-10 этюдов и упражнений; 8-10 разнохарактерных пьес.

85. Содержание учебного предмета в 1 классе.

Базовую основу содержания учебного предмета представляют следующие тематические разделы.

1) Постановка исполнительского аппарата.

2) Технические навыки.

3) Музыкальная грамота.

4) Работа над созданием художественного образа.

5) Освоение жанров и форм.

Тематическое планирование.

Тема 1. Постановка исполнительского аппарата. Работа над положением корпуса, головы, рук, постановкой губного аппарата, первоначальным звукоизвлечением. Постановка мундштука, исполнительского дыхания. Извлечение натуральных звуков. Ознакомление с понятием атака звука. Технические навыки. Знакомство с инструментом, его историей, устройством, правилами ухода за ним.

Тема 2. Работа над штрихами: деташе и легато. Извлечение натуральных звуков. Ознакомление с понятием «атака звука». Овладение звуками диатонического звукоряда. Понятие «твердая и мягкая атака звука. Работа над штрихами: деташе и легато. Овладение звуками диатонического звукоряда.

Тема 3. Практическое овладение навыками исполнения интервалов: секунда, терция, кварта и квинта.

Тема 4. Музыкальная грамота. Музыкальные и немзыкальные звуки, высота звука.

Тема 5. Полутон, тон, унисон, октава, названия звуков.

Тема 6. Звукоряды. Основной звукозряд. Хроматический звукозряд. Октавы.

Тема 7. Нотная система. Нотоносец. Нотные знаки и ключи.

Тема 8. Добавочные линии. Знак октавы. Знаки альтерации. Запись длительности звука. Метрические ударения.

Тема 9. Такт, доли такта. Метр, размер. Сильные и слабые доли. Простые размеры. Сложные размеры. Четырёхчетвертной размер.

Тема 10. Дирижирование. Лига. Точка фермата. Паузы. Динамика, обозначения темпа и характера исполнения. Затакт. Знаки сокращения нотного письма. Реприза. Вольта.

Тема 11. Интервалы. Понятие о ладе. Триоль. Синкопа.

Тема 12. Работа над созданием художественного образа. Характер музыки. Мелодия, ритм. Направления движения мелодии.

Тема 13. Работа над гаммами.

Тема 14. Работа над этюдами и упражнениями.

Тема 15. Работа над пьесами.

Тема 16. Освоение жанров. Сарабанда. Алеманда.

86. Ожидаемые результаты освоения Программы 1 класса.

К концу обучения в 1 классе обучающийся имеет следующие знания, умения и навыки:

- 1) знает устройство и правила ухода за тромбоном;
- 2) знает основы музыкальной грамоты;
- 3) использует правильное дыхание при игре на тромбоне;
- 4) знает постановку амбушюра;
- 5) знает штрихи деташе, легато;
- 6) владеет звуками диатонического и хроматического звукорядов;
- 7) владеет навыками исполнения интервалов: секунда, терция, кварта, квинта;
- 8) владеет первоначальными навыками чтения нот с листа;
- 9) работает над звукоизвлечением разнообразными исполнительскими приемами, необходимыми для передачи характера музыкального произведения;
- 10) исполняет простые упражнения, этюды, пьесы.

87. Программные требования во 2 классе:

1) знакомство с ладом, интервалом, освоение музыкальной грамоты, штрихов, развитие чувства ритма, работа над улучшением тембра звука, техникой дыхания;

2) овладение осознанным восприятием музыкального языка, расширение знаний о жанрах, направлениях музыкального искусства, разучивание, выразительное и грамотное исполнение произведений, чтение нот с листа, формирование первичных навыков творческого музицирования;

3) освоение мажорных гамм до двух знаков в одну или две октавы, четвертными длительностями; арпеджио тонических трезвучий в прямом движении в умеренном темпе; 10-15 этюдов и упражнений различного характера; 10-12 пьес различного характера (в том числе ансамбли).

88. Содержание учебного предмета во 2 классе.

Тематическое планирование.

Тема 1. Развитие губного аппарата, дыхания, подвижности языка и пальцев. Расширение диапазона извлекаемых звуков.

Тема 2. Совершенствование качества звучания инструмента.

Тема 3. Исполнение штрихами: деташе и легато.

Тема 4. Знакомство со штрихом стаккато.

Тема 5. Развитие навыков исполнения интервалов: секста, септима, октава.

Тема 6. Чтение нот с листа. Игра в ансамбле духовых инструментов.

Тема 7. Трезвучия (арпеджио), его обращения.

Тема 8. Возникновение бемольных и диезных тональностей.

Тема 9. Знакомство с ладом.

Тема 10. Исполнение простых по содержанию и форме пьес, песен с минимальным тематическим развитием и ясной художественной образностью. Выразительность исполнения.

Тема 11. Знакомство со строением музыкального произведения. Развитие умения определять частные и общую кульминацию внутри пьесы.

Тема 12. Работа над гаммами.

Тема 13. Работа над этюдами и упражнениями.

Тема 14. Работа над пьесами.

Тема 15. Освоение жанров и форм: танец, марш и романс.

89. Ожидаемые результаты освоения Программы 2 класса.

К концу обучения во 2 классе обучающийся имеет следующие знания, умения и навыки:

- 1) владеет навыками исполнения деташе, легато;
- 2) знает штрихи: стаккато, интервалы секста, септима, октава;
- 3) владеет первоначальными навыками чтения нот с листа;
- 4) владеет первичными навыками творческого музицирования;
- 5) знает трезвучия (арпеджио), его обращения;
- 6) исполняет арпеджио тонических трезвучий в прямом движении в умеренном темпе;
- 7) выразительно исполняет простые по содержанию и форме пьесы, песни;
- 8) умеет определять частные и общую кульминацию внутри пьесы;
- 9) исполняет на инструменте танец, марш, романс.

90. Программные требования в 3 классе:

1) формирование умений самостоятельного разучивания, исполнения произведений разных стилей, жанров; овладение навыками чтения нот с листа, игры в ансамбле, подбора по слуху;

2) исполнение штрихами интервалов в пределах октавы в медленном и умеренном темпах, работа над улучшением качества

звука, создание художественного образа при исполнении музыкальных произведений на тромбоне;

3) обучающийся осваивает мажорные и минорные гаммы до двух знаков в одну или две октавы, четвертными длительностями в умеренном темпе, штрихами деташе, арпеджио тонических трезвучий в прямом движении (с обращениями) в умеренном темпе, 10-15 этюдов и упражнений на различные виды техники, 10-12 пьес различного характера, в том числе ансамбли.

91. Содержание учебного предмета в 3 классе.

Тематическое планирование.

Тема 1. Совершенствование исполнительского аппарата и навыков координации работы языка, губ, пальцев, развитие дыхания. Расширение диапазона извлекаемых звуков.

Тема 2. Совершенствование навыков исполнения штрихами: деташе, легато, стаккато.

Тема 3. Штрихи нон легато, маркато.

Тема 4. Работа над улучшением качества звука.

Тема 5. Развитие навыков исполнения интервалов в пределах октавы в медленном и умеренном темпах.

Тема 6. Постановка исполнительского аппарата.

Тема 7. Изучение партий тромбона в оркестре в пределах Программы.

Тема 8. Чтение нот с листа.

Тема 9. Параллельный минор, его разновидности, нахождение его от мажорной гаммы и наоборот.

Тема 10. Возникновение бемольных и диезных тональностей.

Тема 11. Квартовый круг. Квинтовый круг. Кварто-квинтовый круг, обращение трезвучий.

Тема 12. Работа над созданием художественного образа. Развитие способности понимать, эмоционально воспринимать музыку. Формирование слуховых навыков.

Тема 13. Работа над гаммами.

Тема 14. Работа над этюдами и упражнениями.

Тема 15. Работа над пьесами.

Тема 16. Жанры: вокализ, романс, андантино, серенада.

92. Ожидаемые результаты освоения Программы 3 класса.

К концу обучения в 3 классе обучающийся имеет следующие знания умения и навыки:

1) владеет навыками координации работы языка, губ, пальцев;

2) владеет навыками исполнения деташе, легато, стаккато, нон легато и маркато;

3) владеет навыками исполнения интервалов в пределах октавы в медленном и умеренном темпах;

4) знает партии тромбона в оркестре в пределах Программы;

5) исполняет мажорные, минорные гаммы до двух знаков четвертными длительностями в умеренном темпе;

6) исполняет штрихами: детаще арпеджио тонических трезвучий в прямом движении (с обращениями) в умеренном темпе;

7) умеет исполнять на тромбоне вокализы, романсы, андантино, серенады.

93. Программные требования в 4 классе:

1) освоение чтения нотного текста в басовом ключе, исполнение натуральных звуков на каждой позиции, интервалов нона, децима, ундецима в медленном темпе;

2) знакомство со вспомогательной аппликатурой, хроматической гаммой, изучение партий тромбона в оркестре в пределах Программы;

3) освоение мажорных и минорных гамм до трех знаков в две октавы, восьмыми в умеренном темпе, хроматической гаммы от звука «до», арпеджио тонических трезвучий в прямом движении с обращениями в умеренном темпе; 10-12 этюдов на различные виды техники; 8-10 пьес одно, двух, трехчастной формы различного характера, в том числе ансамбли.

94. Содержание учебного предмета в 4 классе.

Тематическое планирование.

Тема 1. Постановка исполнительского аппарата: развитие техники губного аппарата и навыков координации работы губ, языка, пальцев. Развитие дыхания.

Тема 2. Расширение диапазона извлекаемых звуков. Дальнейшая работа над улучшением качества звука.

Тема 3. Развитие навыков исполнения интервалов: нона, децима, ундецима в медленном темпе.

Тема 4. Знакомство со вспомогательной аппликатурой, хроматической гаммой.

Тема 5. Совершенствование навыков чтения нот с листа, изучение партий тромбона в оркестре.

Тема 6. Возникновение бемольных и диезных тональностей, освоение знаков сокращения нотного письма. Сенио, двойное сенио, фонарь, двойной фонарь, группировка нот.

Тема 7. Грамотное и точное прочтение нотного текста.

Тема 8. Выразительные средства музыки. Мелодия. Лад. Метроритм.

Тема 9. Знакомство с темпами, различными размерами и ритмическими фигурациями.

Тема 10. Работа над динамикой и звуковедением.

Тема 11. Работа над гаммами.

Тема 12. Работа над этюдами и упражнениями.

Тема 13. Работа над пьесами.

Тема 14. Жанры: баллада, прелюдия, арабеска, соната.

95. Ожидаемые результаты освоения Программы 4 класса.

К концу обучения в 4 классе обучающийся имеет следующие знания, умения и навыки:

- 1) владеет навыками исполнения интервалов: нона, децима, ундецима в медленном темпе;
- 2) знает вспомогательную аппликатуру, хроматическую гамму;
- 3) владеет навыками чтения нот с листа;
- 4) знает партии тромбона в оркестре в пределах Программы;
- 5) знает знаки сокращения нотного письма;
- 6) умеет грамотно читать нотный текст;
- 7) знает понятия «сенио», «двойное сенио», «фонарь», «двойной фонарь»;
- 8) знает выразительные средства музыки;
- 9) знает темпы, различные размеры и ритмические фигуры;
- 10) умеет играть гаммы, этюды и упражнения в пределах Программы;
- 11) умеет играть на тромбоне баллады, прелюдии, арабески, сонаты.

96. Программные требования в 5 классе:

1) работа по совершенствованию исполнительского аппарата, навыков чтения нот с листа, улучшению качества звучания инструмента, расширению диапазона извлекаемых звуков;

2) обучающийся осваивает мажорные и минорные гаммы до пяти знаков, арпеджио тонических трезвучий в прямом движении и в обращениях; хроматическую гамму от разных звуков; 10-12 этюдов на различные виды техники; 8-10 разнохарактерных пьес, в том числе ансамбли.

97. Содержание учебного предмета в 5 классе.

Тематическое планирование.

Тема 1. Совершенствование исполнительского аппарата обучающегося. Работа над улучшением качества звучания инструмента.

Тема 2. Упражнения для развития игрового аппарата.

Тема 3. Гаммы. Арпеджио.

Тема 4. Этюды на разные виды техники.

Тема 5. Работа над звукоизвлечением. Расширение диапазона извлекаемых звуков.

Тема 6. Совершенствование навыков исполнения штрихами: деташе, легато, стаккато, нон легато, маркато.

Работа 7. Работа над тембром.

Тема 8. Изучение партий тромбона в оркестре в пределах Программы.

Тема 9. Совершенствование навыков чтения нот с листа.

Тема 10. Септаккорд и его обращения.

Тема 11. Формирование навыков концентрации и распределения музыкального внимания, прослушивание музыки, осмысленного «произношения».

Тема 12. Работа над умением раскрыть замысел композитора в произведении.

Тема 13. Работа над интонационной выразительностью, ясностью фразировки, цельностью исполнения музыкального произведения.

Тема 14. Знакомство с темпами, различными размерами и ритмическими фигурациями.

Тема 15. Работа над динамикой и звуковедением.

Тема 16. Работа над пьесами. Произведения крупной формы.

Тема 17. Освоение жанров: концерт, сюита.

Тема 18. Работа над разнообразными ритмическими сочетаниями.

Тема 19. Усвоение и применение динамических оттенков. Развитие творческого отношения к исполняемым произведениям.

Тема 20. Подготовка экзаменационной программы.

98. Ожидаемые результаты освоения Программы 5 класса.

К концу обучения в 5 классе обучающийся имеет следующие знания, умения и навыки:

1) умеет исполнять этюды на разные виды техники, мажорные и минорные гаммы до пяти знаков, арпеджио тонических трезвучий в прямом движении и в обращениях; хроматическую гамму от разных звуков;

2) владеет навыками исполнения штрихами: деташе, легато, стаккато, нон легато, маркато;

3) исполняет партию тромбона в оркестре в пределах Программы;

4) осваивает навыки чтения нот с листа;

5) знает септаккорд и его обращения;

6) работает над интонационной выразительностью, ясностью фразировки, цельностью исполнения музыкального произведения.

7) знает понятие темп, различные размеры и ритмические фигурации;

8) умеет исполнять пьесы, произведения крупной формы, концерт, сюиту.

99. Программные требования в 6 классе:

1) расширение диапазона до, си бемоль второй октавы, изучение применения дополнительных позиций, освоение звуков в контроктаве;

2) обучающийся осваивает гаммы мажорные и минорные до шести знаков в умеренном темпе, арпеджио тонических трезвучий в

прямом движении с обращениями; хроматическую гамму в умеренном темпе; 8-10 этюдов на различные виды техники; 6-8 пьес малой формы, в том числе ансамбли.

100. Содержание учебного предмета в 6 классе.

Тематическое планирование.

Тема 1. Расширение диапазона до «си бемоль второй октавы».

Тема 2. Работа над техникой исполнения. Упражнения для развития игрового аппарата.

Тема 3. Гаммы мажорные и минорные до шести знаков в умеренном темпе.

Тема 4. Арпеджио тонических трезвучий в прямом движении с обращениями.

Тема 5. Хроматическая гамма в умеренном темпе.

Тема 6. Этюды на разные виды техники

Тема 7. Развитие музыкально-слуховых представлений. Пьесы и произведения крупной формы.

Тема 8. Работа над разнообразными ритмическими сочетаниями.

Тема 9. Развитие творческого отношения к исполняемым произведениям.

Тема 10. Подготовка экзаменационной программы.

101. Ожидаемые результаты освоения Программы 6 класса.

К концу обучения в 6 классе обучающийся имеет следующие знания, умения и навыки:

1) владеет исполнительской техникой;

2) знает гаммы мажорные и минорные до шести знаков в умеренном темпе, арпеджио тонических трезвучий в прямом движении с обращениями;

3) исполняет хроматическую гамму в умеренном темпе, этюды на различные виды техники, пьесы малой формы, в том числе ансамбли.

102. Программные требования в 7 классе:

1) работа над амбушюром, совершенствование навыков исполнения различными штрихами: деташе, легато, нон легато, стаккато, маркато, использование вспомогательных позиций;

2) освоение понятий квартвентиль, теноровый ключ, альтовый ключ, двойное стаккато и тройное стаккато;

3) обучающийся осваивает гаммы мажорные и минорные до шести знаков в умеренном темпе, арпеджио тонических трезвучий в прямом движении с обращениями; хроматическую гамму в умеренном темпе; 10-12 этюдов на различные виды техники; 8-10 разнохарактерных пьес, в том числе ансамбли, 1-2 пьесы крупной формы (концерт, соната, поэма).

103. Содержание учебного предмета в 7 классе.

Тематическое планирование.

Тема 1. Работа над техникой исполнения. Упражнения для развития игрового аппарата.

Тема 2. Штрихи: деташе, легато, нон легато, стаккато, маркато.

Тема 3. Квартвентиль, теноровый и альтовый ключи.

Тема 4. Двойное стаккато и тройное стаккато.

Тема 5. Гаммы мажорные и минорные до шести знаков в умеренном темпе.

Тема 6. Арпеджио тонических трезвучий в прямом движении с обращениями.

Тема 7. Хроматическая гамма в умеренном темпе.

Тема 8. Этюды на разные виды техники.

Тема 9. Развитие музыкально-слуховых представлений. Изучение пьес произведений крупной формы.

Тема 10. Работа над разнообразными ритмическими сочетаниями.

Тема 11. Подготовка экзаменационной программы.

104. Ожидаемые результаты освоения Программы 7 класса.

К концу обучения в 7 классе обучающийся имеет следующие знания, умения и навыки:

- 1) владеет исполнительской техникой;
- 2) владеет навыками исполнения штрихами: деташе, легато, нон легато, стаккато, маркато;
- 3) знает понятия квартвентиль, теноровый и альтовый ключи, двойное стаккато и тройное стаккато;
- 4) знает гаммы мажорные и минорные до шести знаков в умеренном темпе.

105. Ожидаемые результаты освоения Программы.

Выпускник знает:

- 1) основы музыкальной грамоты;
- 2) музыкальную терминологию;
- 3) основные направления и стили музыкального искусства;
- 4) художественно-эстетические, технические особенности, характерные для сольного исполнительства;
- 5) приемы исполнительской игры на тромбоне.

Выпускник умеет:

- 1) грамотно исполнять музыкальные произведения соло, в ансамбле, оркестре;
- 2) самостоятельно разучивать музыкальные произведения различных жанров и стилей;
- 3) самостоятельно преодолевать технические трудности при разучивании музыкального произведения на тромбоне;
- 4) создавать художественный образ при исполнении музыкального произведения;

- 5) анализировать музыкальное произведение;
- 6) использовать полученные навыки сочинения и импровизации в простейших музыкальных построениях.

У выпускника сформированы навыки:

- 1) игры на тромбоне;
- 2) чтения нот с листа несложных музыкальных произведений;
- 3) восприятия элементов музыкального языка;
- 4) теоретического анализа исполняемых произведений;
- 5) подбора по слуху;
- 6) записи музыкального текста по слуху;
- 7) транспорирования и игра в различных ансамблях;
- 8) самостоятельного разучивания и грамотного выразительного исполнения на тромбоне;
- 9) публичных выступлений.

Глава 3. Критерии оценки результатов обучения

106. Целью контроля успеваемости является выявление результативности в освоении Программы обучающимся.

Контроль освоения Программы обучающимися осуществляется в форме контрольной работы, технического зачета, итоговая аттестация – в форме экзамена.

107. Форма аттестации и контрольно-программные требования к выступлениям обучающихся:

1) 1 класса – в первом и втором полугодии: контрольная работа (2 разнохарактерные пьесы);

2) 2 класса – в первой, второй и четвертой четвертях: контрольная работа (2 разнохарактерные пьесы), в третьей четверти: технический зачет (мажорные и минорные гаммы до двух знаков включительно, арпеджио в прямом виде и в обращении, чтение нот с листа, знание музыкальной терминологии);

3) 3 класса – в первой, второй и четвертой четвертях: контрольная работа (2 разнохарактерных пьесы), в третьей четверти: технический зачет (мажорные и минорные гаммы до двух знаков включительно, арпеджио в прямом виде и в обращении, чтение нот с листа, знание музыкальной терминологии);

4) 4 класса – в первой, второй и четвертой четвертях: контрольная работа (2 разнохарактерных пьесы), в третьей четверти: технический зачет (мажорные и минорные гаммы до трех знаков включительно, арпеджио в прямом виде и в обращении, чтение нот с листа, знание музыкальной терминологии);

5) 5 класса – в первой и второй четвертях: контрольная работа (2 разнохарактерные пьесы), в третьей четверти: технический зачёт (мажорные и минорные гаммы до пяти знаков включительно, арпеджио в прямом виде и в обращении, чтение нот с листа, знание музыкальной терминологии), в четвертой четверти: экзамен (3 пьесы различного характера или две части произведения крупной формы (концерта, сонаты), гаммы мажорные и минорные со всеми изученными техническими формулами);

6) 6 класса – в первой, второй и третьей четвертях: контрольная работа (2 разнохарактерные пьесы), в четвертой четверти: экзамен (3 пьесы различного характера или две части произведения крупной формы, гаммы мажорные и минорные до шести знаков в умеренном темпе, арпеджио тонических трезвучий в прямом движении с обращениями);

7) 7 класса – в первой, второй и третьей четвертях: контрольная работа (2 разнохарактерные пьесы), в четвертой четверти: экзамен (3 пьесы различного характера или две части произведения крупной формы, обязательно исполнение произведений казахстанских композиторов, гаммы мажорные и минорные до шести знаков в умеренном темпе, арпеджио тонических трезвучий в прямом движении с обращениями; хроматическая гамма в умеренном темпе).

108. Критерии оценивания результатов обучения в музыкальном образовании складываются из результатов текущей успеваемости по предмету и оценок, полученных на концертных выступлениях.

При оценке работы обучающегося педагог учитывает следующие параметры:

1) постановка корпуса, пальцевого аппарата, ног, амбушюра, владение исполнительским дыханием, пальцевым аппаратом, амплитуда поднятия; синхронность поднятия пальцев; моторность;

2) владение музыкальным звуком (атака и прекращение звука, артикуляция (работа языка), выразительность тембра, протяженность звука (развитость выдоха), протяженность звука в одном нюансе, протяженность звука в динамике (крещендо, диминуэндо), интонационная чистота звука, нюансировка, основные штрихи);

3) уровень развития музыкальных способностей, физической выносливости, музыкальной памяти (умение без остановок и ошибок исполнять музыкальные произведения), передача художественного образа музыкального произведения, умение выдержать единый темп произведения (если нет темповых отклонений), умение чувствовать и исполнять музыкальные произведения с темповыми отклонениями, ровность ритмических комбинаций (ритмического рисунка).

109. Критерии оценки:

1) оценка «5» «отлично» – безупречное исполнение

экзаменационной программы, соответствующей году обучения, красивый выразительный звук, отличное знание текста, владение необходимыми техническими приемами, штрихами, хорошее звукоизвлечение, понимание стиля исполняемого произведения; использование художественно оправданных технических приемов, позволяющих создавать художественный образ, соответствующий авторскому замыслу;

2) оценка «4» «хорошо» – грамотное исполнение с ясной художественно-музыкальной трактовкой, выразительный звук, наличие мелких технических недочетов, небольшое несоответствие темпа, недостаточно убедительное донесение образа исполняемого произведения;

3) оценка «3» «удовлетворительно» – исполнение произведений с техническими и ритмическими ошибками, недостаточное проявление звуковых качеств, плохое знание нотного текста, недоученный текст, слабая техническая подготовка, малохудожественная игра, при исполнении обнаружены технические ошибки, характер произведения не выявлен;

4) оценка «2» «неудовлетворительно» – исполнение произведений с многочисленными ошибками, непонимание и искажение смысла и характера музыки, несоблюдение темпа, ритма, отсутствие интонации и ансамбля, незнание наизусть нотного текста, слабое владение навыками игры на инструменте;

5) «Зачет» (без оценки) – исполнение соответствует необходимому уровню на данном этапе обучения.